

05
P.13

УСЕ НА ВЫБАРЫ Ў Вярхоўны Совет СССР !

РАБОТНІЦА і СЯЛЯНКА № 2

ЛЮТЫ
1950 г.

Вядзі, правадыр

У тэмпе марша

Хор

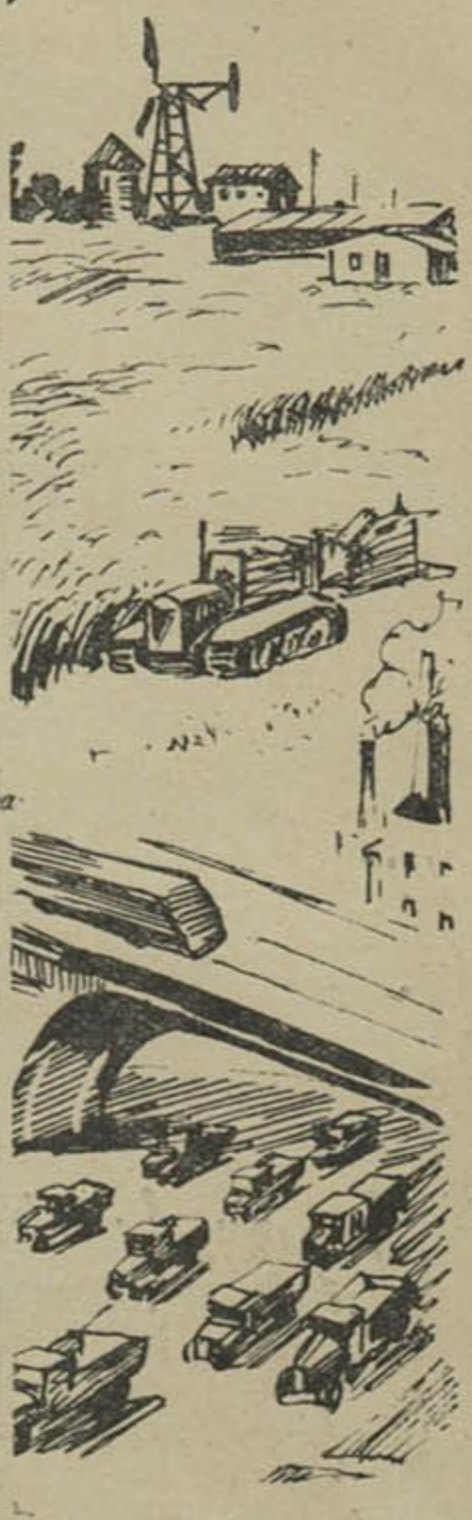
1. Ад сёл калгасных да ста-

ліцы, праз рэкі, горы і лясы, нібы з празрыстае крыніцы ў Крэмль нясуцца галасы:

Ты зорка наша і надзея, ты сонца яснага прамень, з табой жыццё ў нас маладзее, і мы мацнеем кожны дзень!

2. Для канца

дзе-е і мы мацнеем кожны дзень! Ты нас, як мы мацнеем кожны дзень!

Словы К. ПУРОЎСКАГА

М уз. Гр. ПУКСТА

Ад сёл калгасных да сталіцы,
Праз рэкі, горы і лясы,
Нібы з празрыстае крыніцы
У Крэмль нясуцца галасы:

Ты зорка наша і надзея,
Ты сонца яснага прамень,
З табой жыццё ў нас маладзее,
І мы мацнеем кожны дзень!

Ты нас, як бацька, грэеш ласкай,
Даеш нам сілы ў барацьбе,
І песні новыя, і казкі
Складаюць людзі пра цябе:

Ты зорка наша і надзея,
Ты сонца яснага прамень,
З табой жыццё ў нас маладзее,
І мы мацнеем кожны дзень!

У працы рупнай, у паходах
Мы за табой ідзем заўжды,—
Вядзі-ж савецкія народы
Да кунізму, Правадыр!..

Ты зорка наша і надзея,
Ты сонца яснага прамень,
З табой жыццё ў нас маладзее,
І мы мацнеем кожны дзень!

На першай старонцы вокладкі — малюнак мастака А. Заборава; на чацвертай — фото Л. Мазелева: спартыўная зіма ў Мінску, удзельніцы гарадскіх спаборніцтваў на лыжах — Н. Вайчок і Н. Іваноўская.

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

ГОД ВЫДАННЯ ДВАЦІЦАЦЬ ШОСТЫ

Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

ВЫДАННЕ

2

ЦК КП(б)Б

Люты 1950

МАГУТНАЕ АДЗІНСТВА СОВЕЦКАГА НАРОДА

ВЯЛІКАЙ дружнай сям'ёй у абстаноўцы ўсё нарастаючага палітычнага і вытворчага ўздыму ідзе савецкі народ да выбараў у Вярхоўны Совет СССР. У гэтыя радасныя дні з асаблівай сілай праяўляецца згуртаванасць нашага народа вакол камуністычнай партыі і роднага таварыша Сталіна, які вядзе нашу Радзіму да камунізма.

З выключным натхненнем сустраў савецкі народ зварот Цэнтральнага Камітэта Усесаюзнай Камуністычнай партыі (большэвікоў) да ўсіх выбаршчыкаў. У гэтым дакуменце велізарнай палітычнай важнасці падведзены вынікі выдатных перамог савецкага народа, дасягнутых пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі і вялікага Сталіна.

У гэтую выбарчую кампанію, як і ў мінулыя, партыя выступае ў адзіным блоку, у цесным саюзе з беспартыйнымі рабочымі, сялянамі, інтэлігенцыяй. Камуністычная партыя карыстаецца бязмежным давер'ем і любоўю савецкага народа, бо ўся дзейнасць партыі з'яўляецца прыкладам беззаветнага служэння народу. Партыя большэвікоў і яе геніяльныя правадыры В. І. Ленін і І. В. Сталін прывялі народы нашай краіны да сусветна-гістарычнай перамогі Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У першыя гады савецкай улады партыя забяспечыла разгром шматлікіх знешніх ворагаў і ўнутранай контррэвалюцыі. Пад кіраўніцтвам партыі савецкі народ пабудаваў сацыялістычнае грамадства, наша краіна ператварылася ў магутную індустрыяльна-калгасную дзяржаву. Пад геліпальным вадзіцельствам таварыша Сталіна і мудрым кіраўніцтвам камуністычнай партыі савецкі народ адстаяў вялікія заваяванні сацыялізма ў гады Айчынай вайны і выратаваў народы ўсяго свету ад пагрозы фашызма і заняволення.

Пад кіраўніцтвам партыі і вадзіцельствам таварыша Сталіна народная гаспадарка нашай краіны ў пасляваенныя гады няўхільна ідзе наперад. Валавая прадукцыя ўсёй прамысловасці СССР у 1949 годзе перавысіла ўзровень даваеннай вытворчасці на 41 процант. Валавы ўраджай збожжа дасягнуў 7,6 мільярда пудоў, перавысіўшы ўзровень даваеннага, 1940 года.

Камуністычная партыя і савецкі ўрад нястомна клопацца аб добрабыце народа. У выніку няўхільна праводзімай палітыкі зніжэння цен на харчовыя і прамысловыя тавары павышаецца пакупная здольнасць савецкага рубля, расце рэальная зароботная плата рабочых і служачых, павышаюцца прыбыткі сялян.

За пасляваенны перыяд велізарныя поспехі дасягнуты ў галіне навукі і тэхнікі, асветы, культуры.

Адной з крыніц магутнасці нашай Радзімы з'яўляецца сталінская дружба народаў Савецкага Саюза. З кожным днём яна расце і мацее. Нябачанага палітычнага, гаспадарчага і культурнага росквіту пад кіраўніцтвам партыі дабіўся беларускі народ. Савецкая Беларусь пры брацкай дапамозе ўсяго савецкага народа і ў першую чаргу вялікага рускага народа паспяхова ўзнімае сваю

народную гаспадарку, зруйнаваную ў часе вайны. Рыхтуючыся да выбараў у Вярхоўны Совет СССР, беларускі народ ад усяго сэрца дзякуе партыю і вялікага Сталіна за шчаслівае, радаснае жыццё.

12 сакавіка 1950 года савецкі народ напале ў Вярхоўны Совет СССР сваіх лепшых сыноў і дачок, бязмежна адданных партыі Леніна — Сталіна.

Першым сваім кандыдатам у Вярхоўны Совет СССР увесь савецкі народ адзінадушна назваў вялікага і мудрага таварыша Сталіна. Сталін — гэта сцяг нашых перамог. Сталін — шчасце і надзея свету. І хто-б ні выступаў на перадвыбарчых сходах — стары кадравы рабочы ці работніца, маладая калгасніца ці вядомы вучоны — усе са шчырай любоўю і пранікненнем гавораць аб родным і мудрым Сталіне.

Кандыдатамі ў дэпутаты Вярхоўнага Совета СССР з вялікім адзінадушным вылучэннем верныя саратнікі і вучні таварыша Сталіна: В. М. Молатаў, Г. М. Маленкоў, Л. П. Берыя, К. Е. Варашылаў, А. І. Мікаян, Л. М. Кагановіч, А. А. Андрэеў, Н. С. Хрушчоў, Н. А. Булганін, А. Н. Касыгін, Н. М. Швернік, М. А. Суслаў, П. К. Панамарэнка, М. Ф. Шкіратаў. Усё жыццё сваё аддаюць яны вялікай справе служэння народу.

Вылучэнне кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Совета СССР — яркае сведчанне савецкага дэмакратызма. Савецкі народ вылучае кандыдатамі ў дэпутаты Вярхоўнага Совета СССР, разам з кіраўнікамі партыі і ўрада, стаханаўцаў фабрык, заводаў, калгасных палёў, вучоных, настаўнікаў, пісьменнікаў, артыстаў.

Кандыдатамі ў дэпутаты Вярхоўнага Совета СССР толькі па нашай рэспубліцы вылучана 15 жанчын. Хіба гэта не яркае сведчанне сапраўднага роўнапраўя, аб якім марачы мільёны працоўных жанчын капіталістычных краін?

Вялікай радасцю для беларускага народа з'яўляецца тое, што верны саратнік вялікага Сталіна К. Е. Варашылаў даў згоду балатыравацца ў Вярхоўны Совет СССР па Мінскай гарадской выбарчай акрузе і сакратар ЦК ВКП(б) П. К. Панамарэнка — па Мінскай сельскай выбарчай акрузе.

Усё ярчэй і ярчэй разгараюцца агні сацыялістычнага спаборніцтва за дастойную сустрэчу выбараў у Вярхоўны Совет СССР. Работніцы, сялянкі, жанчыны інтэлігентнай працы ідуць у першых радах усенароднага спаборніцтва. Разам з усім савецкім народам рыхтуюцца яны, як да вялікага свята, да знамянальнага дня выбараў.

Пад кіраўніцтвам вялікай камуністычнай партыі і роднага таварыша Сталіна савецкі народ даб'ецца новага ўздыму народнай гаспадаркі і культуры краіны, яшчэ больш умацуе сталінскую дружбу народаў СССР, будзе і надалей нястомна змагацца за мір ва ўсім свеце.

Няхай жыве блок камуністаў і беспартыйных на прадстаячых выбарах у Вярхоўны Совет СССР!

Усе на выбары!

3

НАЦІОНАЛЬНАЯ
БІБЛІЯТЭКА
БЕЛАРУСЬ

Яе выхавала партыя

В ОЛЬГІ Бертэль — майстра аддзела чэха — на заводзе не аказалася.

— Сёння яна будзе працаваць у начной змене, — паведамілі ў канторы.

— А ці далёка жыве Вольга Андрэеўна?

— Амаль побач з заводам. Вось павернеце за вугал, адтуль рукой падаць да вуліцы Бертэля.

Нас зацікавіла супадзенне прозвішчаў.

— А вы хіба не чулі аб гэтым? — здзівіліся служачыя і коротка расказалі такую гісторыю.

Восень 1939 года. Ад Гродна адыходзяць рэшткі нагалаву разбітага беланпольскага войска. Разгневаныя ганебным крахам панскай Польшчы, упалеўшыя пісудчыкі хоць чым-небудзь стараюцца адпомсціць народу за яго сімпатыі і падтрымку Савецкай Арміі.

У цёмную вераснёўскую ноч на паўднёвай ускраіне горада затрымаўся невялікі атрад беланепалекаў, значна патрапаных пад Беластокам. На адной з вуліц п'яныя салдаты на загаду сваіх незадачлівых афіцэраў акружылі стары домік. У пакой, дзе

мірна спала сям'я, паляцелі гранаты. Абстраляўшы дом, бандыты ў афіцэрскай форме прыцягнулі банку з бензінам, аблілі сцены і падпалілі.

В. А. Бертэль.

Полымя ў момант ахапіла будынак.

Гэтую страшную карціну тайком назіралі суседзі. Крыкі і стогны асуджаных на лютую смерць разрывалі ім душу. Не ў сілах дапамагчы, яны з гневаем сціскалі кулакі, пасылаючы катам пракляцце.

Ледзь толькі бандыты пакінулі месца крывавай расправы, да доміка з усіх бакоў кінуліся жыхары. З-пад абломкаў страхі выцягнулі абпаленую, страціўшую прытомнасць жанчыну і нейкім цудам уцалелае трохгадовае дзіця.

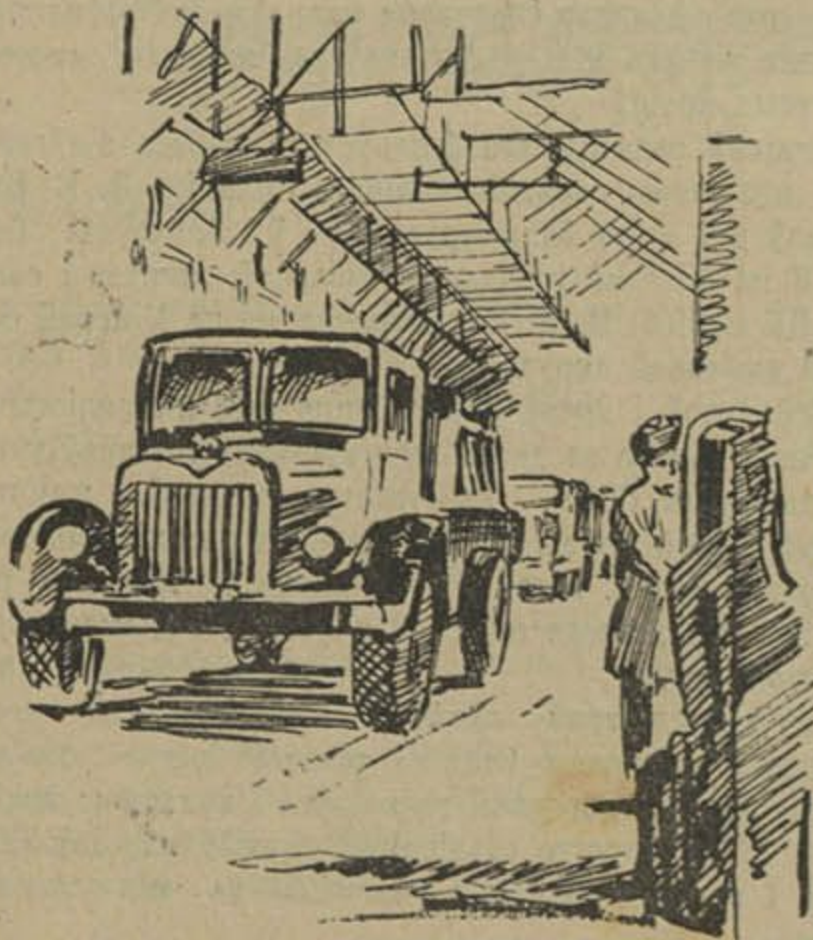
Вываную з абдымкаў смерці Вольгу Андрэеўну Бертэль цяжка было пазнаць. Агонь знявечыў ёй твар, абпаліў валасы, рукі, усё цела. Жыхары не змаглі выратаваць астатніх членаў сям'і. У полымі зажыва згарэлі муж Вольгі Андрэеўны — Аляксандр Сцяпанавіч Бертэль і васьмігадовая дачка Марыя.

Так беланпольскія акупанты расправіліся з сям'ёй стойкага барацьбіта за шчасце працоўных, які адкрыта выказваў свае сімпатыі да Савецкай Арміі. З таго часу вуліцы прысвоена імя Бертэля.

І вось мы вышлі на гэтую вуліцу. Нідзе не відаць нават малейшых слядоў разбурэння. Абнал стаяць зусім новыя домікі. Каля аднаго з даволі прыгожых катэджаў спыняемся. Стаіць ён на месцы згарэўшай старой хаткі Вольгі Андрэеўны.

У пярэдняй нас ветліва сустракае гаспадыня. У яе кватэры з чатырох

ФАКТЫ І ЛІЧБЫ

ПРАМЫСЛОВАСЦЬ

План першых трох год пасляваеннай пяцігодкі прамысловасць Беларускай ССР выканала на 109,9 процанта. У мінулым годзе выпушчана прадукцыі на 31 процант больш, чым у 1948 годзе.

Прамысловасць Савецкай Беларусі ўзбагацілася новымі галінамі. У нашай рэспубліцы па плане пасляваеннай сталінскай пяцігодкі паспяхова будуцца аўтамабільны і трактарны заводы.

ЛАКАМАБІЛІ выпускае Магілёўскі лакамабільны завод. У параўнанні з 1947 годам вытворчасць лакамабіляў узрасла ў некалькі разоў.

ДОМАБУДАЎНІЧЫ КАМБІНАТ у Віцебску дае краіне дамы шчытавой і каркаснай канструкцыі. За два апошнія гады камбінат выпусціў многія сотні дамоў, якія паступаюць ва ўсе гарады Савецкага Саюза.

МІНСКАЕ СУКНО І ДРАП выпускае Мінскі тонкасуконны камбінат — першынец пасляваеннай пяцігодкі.

ДЫВАНЫ, ДАРОЖКІ, ПЛЮШ, якія выпускае Віцебскі дыванова-плюшавы камбінат, набылі ўжо вядомасць сярод пакупнікоў Масквы, Ленінграда, Далёкага Усходу. А гэты камбінат — новабудуўля пасляваеннай пяцігодкі.

пакою чыста і ўтульна. Жыве Вольга Андрэеўна з маці і двума дзецьмі.

Завязалася гутарка.

— Нарадзілася я недалёка ад Гродна, — расказвае Вольга Андрэеўна. — Зямлі ў бацькі амаль не было. З малых год мне прышлося батрачыць у кулакоў і асаднікаў. Замужам жыццё не на многа палепшылася. Муж працаваў не больш двух-трох дзён у тыдзень. Здаралася, што яго надоўга звальнялі з работы за ўдзел у забастоўках, за адкрыты пратэст супроць эксплуатацый. Тады мы зусім галадалі.

У памятных вераснёўскія дні белапаліякі па-зверску расправіліся з мужам. У першыя дні думала, што не перанясу гора. Потым узяла сябе ў рукі, бо жыццё перамянілася — народ пачаў сам кіраваць дзяржавай.

Пайшла на завод — і нібы крылле ў мяне адрасло, сілы прыбавілася. Радасна было глядзець, як людзі працуюць, не пакладаючы рук. Старалася і я не адстаць. Хутка настолькі асвоілася з незнаёмай вытворчасцю, што стала значна перакрываць зменныя заданні. Далі мне кватэру, дапамаглі мэбляй, вопраткай. Зусім ужо наладзілася жыццё, як раптам — вайна.

З малымі дзецьмі эвакуіравацца не здолела. Прышлося на вёсках скрывацца ад немцаў. Каб не памерці з голаду, нанялася да кулакоў.

Як толькі Савецкая Армія адкінула гітлераўцаў, я адразу з'явілася на завод. Інтэрэсы Радзімы патрабавалі, каб завод бесперабойна выпускаў прадукцыю. І мы рабілі ўсё магчымае. Нехапала рабочых, абсталявання, хімікатаў. Бывала, суткамі не выходзіш з цэха, ледзь на нагах стаіш, а норму выконваеш. Работы я не баялася, і мяне ставілі на самыя адказныя ўчасткі, даручалі розныя працаёмкія работы. Не было механізмаў, даводзілася ўручную заліваць барабаны хімікатамі, перацягваць скуры.

За апошнія гады непазнавальна змяніўся завод. Замест прымітыўнай трансмісіі працуе звыш 40 электраматораў, барабан-гігант, некалькі барабанаў для храміравання поўфабрыкату, устаноўлены новыя машыны, механізавана падача хімікатаў. Нязмерна палепшылася якасць прадукцыі, павысілася культура вытворчасці. Выпуск валавой прадукцыі ў параўнанні з 1945 годам павялічыўся амаль у 6 раз.

Змяніліся і людзі. Узяць хоць-бы

мяне. Пры польскіх панах я не магла і марыць аб роўнапраўі з мужчынай. Савецкая-ж улада навучыла мяне грамаце, зрабіла камандзірам вытворчасці. Я актыўна ўдзельнічаю ў кіраванні дзяржавай. Савецкая ўлада цесна звязана з народам. У 1947 годзе працоўныя Гродна выбралі мяне дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Дэпутатамі мясцовых Саветаў на нашым заводзе выбраны Марыя Астроўская, Соф'я Хацук, Алімпіяда Шаман і многія іншыя.

У простых і цёплых словах Вольгі Андрэеўны адчуваецца, што завод стаў для яе родным, неаддзяльным ад жыцця.

Вольга Андрэеўна многа часу ўдзяляе павышэнню свайго ідэйна-тэарэтычнага ўзроўню. У мінулым годзе яна ўступіла ў рады большэвіцкай партыі і паспяхова скончыла міжабласныя 9-месячныя партыйныя курсы. Зараз яна наведвае гурток па вывучэнню кароткага курса гісторыі ВКП(б).

Вольгу Андрэеўну Бертэль працоўныя Гродна адзінадушна вылучылі сваім кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР па Гродзенскай выбарчай акрузе.

3. КАНСТАНЦІНАЎ.

ФАКТЫ І ЛІЧБЫ

ЦАГЕЛЬНЫЯ ЗАВОДЫ ў Гродне і Віцебску асвоілі ў мінулым годзе выпуск новых будаўнічых матэрыялаў: пустацельных керамічных блокаў і блокаў міжпавярховых перакрыццяў. Выпушчана звыш 10 мільёнаў блокаў.

ТОРФ — асноўная паліўная бэза рэспублікі. За гады пасляваеннай пяцігодкі здабыча торфу на прадпрыемствах мясцовай паліўнай прамысловасці вырасла ў 2,5 раза.

КАНСЕРВАВАЯ ГАЛІНА харчовай прамысловасці створана заново ў рэспубліцы. У мінулым годзе ў эксплуатацыю здана 9 заводаў па перапрацоўцы плодзягдных і гародных культур. Асвойваецца 40 відаў кансервавай прадукцыі.

НОВЫЯ ЭЛЕКТРАСТАНЦЫІ пабудаваны ў 10 гарадах Беларусі: Баранавічах, Маладзечне, Асіповічах, Жлобіне і інш. Вытворчасць электраэнергіі ў 1950 г. ў выніку паспяховага выканання пасляваеннай сталінскай пяцігодкі ўзрастае ў чатыры разы ў параўнанні з 1946 годам.

ЦУКРОВЫ ЗАВОД у Свідзілі будзе пабудаваны ў гэтым годзе. Беларусь будзе мець сваю цукровую прамысловасць.

Кецельны ўчастак вязальнага цэха віцебскай трыкатажнай фабрыкі «КІМ» атрымаў званне ўчастка выдатнай якасці.

На здымку: брыгадзір кецельнага ўчастка Аліна Фаміна.

Фото В. Лупейкі (Фотакроніка ВЕЛТА)

КАЛГАСНЫ ВАЖАК

ВЕЧАР. Паўліна Сняжко запаліла карасінавую лямпу.

Уважлівым позіркам доўга глядзела на бледнае дрыготкае святло. Потым адшукала патрэбныя разлікі і пачала ўглядацца ў лічбы.

— Так. Знадворнага проваду, — гаварыла яна сабе, — трэба пяцьсот кілограмаў. Разетак, патронаў, электрычных лямпачак — таксама няма.

Вёска ўсур'ёз загаварыла аб электрычнасці. Праўда, яшчэ месяц назад, калі Паўліна ўпершыню выказала думку, што ў калгасе хутка будзе электрасвятло, гэтаму не адразу паверылі. Але, калі пачалася нарыхтоўка слупоў, усім стала ясна, што Паўліна ніколі не збіралася жартаваць.

Яна напрасіла інжынера з суседняга ільянскага соўгаса скласці разлікі на электраабсталяванне. І вось цяпер яны ляжаць на сталі.

— Пакуль што, — растлумачыла нам Паўліна, — энергію мы возьмем у соўгасе. А летам сваю электрастанцыю пабудуем. Цяпер нам гэта пад сілу.

На дварэ была адліга. Падаў снег. Праз вокны прабівалася цмянае святло карасінавых лямп. Паўліна ішла па заснежанай вуліцы і ўяўля-

ла, як у дзень выбараў — 12 сакавіка — яе родная вёска Стайкі ўпершыню асветліцца яркай электрыкай. «Гэта будзе вялікае свята, — раз-

П. В. Сняжко.

важала яна. — У такую знамянальную дату ва ўсіх дамах калгаснікаў успыхне лямпачка Ільіча».

З гэтымі хваляючымі думкамі Паўліна ўвайшла ў кантору праўлення.

— Паспех забяспечан поўны, — сустраў яе арцельны жывёлавод Вікенці Козел. — Закантрактавана 30 цялят.

Нядаўна калгаснікі абмеркавалі ліст перадавых жывёлаводаў сельгасарцелі «Перамога» Радашковіцкага раёна, якія абавязаліся за кошт аднаўлення пагалоўя на фермах і кантракцый жывёлы ў калгаснікаў выканаць сёлета сталінскі трохгадовы план развіцця грамадскай жывёлагадоўлі. Стайкаўскія хлебаробы горада падтрымалі каштоўны пачын і цяпер адказвалі справай.

Гутарка калгасных актывістаў была ажыўленай і дзелавой. Усе клапаціліся толькі аб тым, каб як найлепш сустраць вясну і вырашціць высокі ўраджай. Доўга не клаліся спаць хлебаробы. А калі загарэўся новы дзень, кожны стаяў ужо на сваім рабочым месцы.

Ранішняю цішыню ў калгасе, як заўсёды, парушае каваль Нікалай Бохан са сваім памочнікам Юльянам Суднікам. Над вёскай нясуцца глухія ўдары молата. Ставячы да сцяны бароны «зіг-заг», Бохан і сам дзівіцца, што за такі кароткі час адрамантаваў іх 33 штукі. Ужо гатовы культыватары, акучнікі, першая партыя плугоў.

ФАКТЫ І ЛІЧБЫ

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА

ПАСЕЎНЫЯ ПЛОШЧЫ расшыраюцца год ад года. Расце механізацыя сельскай гаспадаркі. У 1949 годзе аб'ём трактарных работ павялічыўся на 19 процантаў супроць 1948 года.

25 ТЫСЯЧ НОВЫХ ЖЫВЁЛАГАДОУЧЫХ ФЕРМ створана ў 1949 годзе ў калгасах і соўгасах рэспублікі. Паспяхова выконваецца трохгадовы план развіцця жывёлагадоўлі. За апошнія чатыры гады колькасць жывёлагадоўчых ферм у рэспубліцы вырасла амаль удвая.

УРАДЖАЙНАСЦЬ збожжавых культур няўхільна павышаецца. У перадавых калгасах рэспублікі яна ўзрасла на 20—25 процантаў у параўнанні з 1946 годам, ураджайнасць бульбы — на 50 процантаў.

ЗВАННЕ ГЕРОЯ СОЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ за вырошчванне высокіх ураджаяў і развіццё грамадскай жывёлагадоўлі прысвоена 23 перадавікам сельскай гаспадаркі Беларусі, з іх — 13 жанчынам.

4.700 НОВЫХ КАЛГАСАУ створана ў заходніх абласцях Беларусі, замест 700 к канцу 1948 г. Сяляне цвёрда становяцца на шлях калектывізацыі.

Ля калгаснага свірна не змаўкае трыер. Паўліна Вікенцьеўна насенню аддае асаблівую ўвагу. Арцельны кладаўчык Пётр Вярэйка, пасыпаўшы на далонь буйнае зерне пшаніцы, гаворыць:

— Стопроцантная гарантыя, Вікенцьеўна. Наша насенне вытрымае любую праверку.

— З аналізам як? — асведамляецца Сняжко.

— Узоры ўсіх культур адпраўлены ў кантрольна-насенную лабараторыю.

Звяно, якім летась кіравала Паўліна, атрымала на 120 пудоў жыта на кожным з 13 гектараў. Добры ўраджай даўся нялёгка. Успамінаючы напружаныя дні барацьбы за збожжа, Паўліна Вікенцьеўна расказвае:

— Сабрала я сваё звяно і думаю: за які ўраджай нам змагацца? Паставілі — не менш як за 20 цэнтнераў з гектара. З угнаеннем, асабліва мінеральным, у калгасе было тугавата. Села я тады на поезд ды ў Мінск. Да самага міністра, думаю, дайду, а без угнаенняў не прыеду. І дайшла. Міністр зразумеў маю просьбу і адразу-ж дапамог калгасу. Мы прыцягнулі ўсю аграцэхніку для вырошчвання высокага ўраджаю. Гэта і забяспечыла поспех. А цяпер паставілі задачу — на ўсім калгасным полі вырасціць 120-пудовы ўраджай.

У калгасе шырока вывучаецца вопыт перадавога звяна.

Калгас закупіў 18 тон суперфасфату, аміячнай селітры. На калгасныя палі ўжо вывезена 200 тон торфу, 400 тон гною. Больш 500 тон гною вывезуць калгаснікі са сваіх хлявоў.

Калгасны актыў дапамагае старшыні ў кіраўніцтве гаспадаркай. Паўліна сур'ёзна ўзялася за вучобу і перш за ўсё за аўладанне перадавой савецкай аграцэхнікай. Яе прыкладу следуюць многія хлебаробы.

З радасным хваляваннем Паўліна гаворыць:

— Няма большага шчасця, як жыць у нашай роднай савецкай краіне, вучыцца працы ў таварыша Сталіна.

Вялікі і складаны жыццёвы шлях прайшла Паўліна Сняжко. Нарадзілася ў 1909 годзе ў беднай сялянскай сям'і. З 9 год працавала ў памешчыкаў і кулакоў за 40 грошаў у дзень. Калі ў 1936 годзе памёр муж, не было нават сродкаў на пахаванне.

У вераснёўскія дні 1939 года над Ільяншчынай узышло сонца вызвалення. Тады Паўліна сказала свайму малалетняму сыну:

— Цяпер, Антоська, мы з табой не сіроты. У нас ёсць родны бацька таварыш Сталін.

11 мая 1940 года ў Стайках быў створан калгас. Паляводчае звяно, якое ўзначаліла Сняжко, ужо на першым годзе дабілася вялікага поспеху. Паўліна Вікенцьеўна пабывала на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы.

Фашысцкія варвары перашкодзілі будаўніцтву новага жыцця. Паўліна ідзе ў партызаны і са зброяй у руках прымае актыўны ўдзел у знішчэнні нямецкіх захопнікаў.

З першага-ж дня вызвалення з-пад фашысцкага ярма поўнымі грудзмі ўздыхнулі стайкаўцы.

— Будзем жыць кожны сам па сабе ці калектывам? — спытала тады Паўліна аднасяльчан.

Арцель аб'яднала 132 гаспадаркі. Уся вёска стала калгаснай. У кожны дом прышло культурнае і заможнае жыццё.

Нядаўна ў Стайках на агульным сходзе па вылучэнню кандыдатаў у дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР хлебаробы ў адзін голас заявілі:

— Паўліна Вікенцьеўна будзе дастойным дэпутатам.

Яе добра ведаюць і за межамі Ільянскага раёна. Сваім кандыдатам у дэпутаты вылучылі яе і рабочыя вагоннага дэпо Маладзечанскага чыгуначнага вузла, і калгаснікі сельгасарцелі імя Сталіна Маладзечанскага раёна, і механізатары Радашковіцкай МТС, і сяляне вёскі Каловічы Вілейскага раёна.

У адказ на высокае давер'е выбаршчыкаў Паўліна Вікенцьеўна Сняжко гаворыць:

— Усе свае сілы аддам для далейшага росквіту нашай вялікай маці-Радзімы.

В. ЛЯУКОУ.

Калгас імя Варашылава, Ільянскага раёна.

НАРОДНАЯ АДУКАЦЫЯ

У мінулым годзе на народную адукацыю ў БССР было адпушчана 1.570.799 тысяч рублёў. Працуе 11.788 школ. Паўсюды ажыццяўляецца абавязковае сямігадовае навучанне. На ўтрыманне школ асигнавана 784.299 тысяч рублёў — на 14,8 процанта больш, чым у 1948 г.

У нашай рэспубліцы налічваецца 28 вышэйшых і 110 сярэдніх навучальных устаноў. Сярод іх — Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт імя В. І. Леніна, політэхнічны інстытут імя Сталіна, Беларуская сельскагаспадарчая акадэмія ў Горках, педагагічныя, медыцынскія і іншыя інстытуты. У іх навучаецца звыш 50 тыс. чалавек. Вялікую творчую работу праводзіць Акадэмія навук БССР. У яе складзе — 13 навукова-даследчых інстытутаў.

Каля 50 тысяч юнакоў і дзяўчат без адрыву ад вытворчасці наведваюць вячэрнія агульнаадукацыйныя школы. У рэспубліцы створана 800 школ рабочай і сельскай моладзі.

ФАКТЫ І ЛІЧБЫ

Сябра і дарадца сялян

ТАЦЯНА Міронцава нарадзілася на Гомельшчыне, у вёсцы Чорная Вірня. Вясной сорок васьмага года скончыла Гомельскае педагагічнае вучылішча. Маладую настаўніцу накіравалі на работу ў Брэсцкую вобласць.

— Далёка вельмі, — гаварыла маці. — Паклаічы, Танюша, каб пакінулі цябе ў нашым Жлобінскім раёне. Настаўнікі і тут патрэбны... А там цяжка табе прыдзецца... Я чула, што і калгасаў у тых краях мала — аднаасобна сяляне жывуць, па-старынцы. А ты ў калгасе вырасла, калгасны лад дарогу да навукі табе адкрыў.

— А вось я і стану дапамагаць сялянам аднацца ў калгасы, — адказала Тацяна. — Цяжасці мяне не палохаюць: я-ж комсамолка!

Моцна білася сэрца маладой настаўніцы, калі яна ўпершыню ў сваім жыцці пераступіла парог класа. Было гэта першага верасня 1948 года — здаецца, зусім нядаўна!

Тацяна Іванаўна за гэты час пасябрала з дзецьмі, горача палюбіла сваю справу. Трэба бачыць, з якой жывейшай цікавасцю слухаюць дзеці яе захапляючыя расказы аб нашай цудоўнай Радзіме, аб савец-

кай Беларусі, аб магутным старажытным Крэмлём, дзе на шчасце і радасць працоўным жыве і працуе вялікі Сталін!

Але работа непасрэдна ў школе, у сваім класе — гэта толькі адзін бок дзейнасці настаўніцы-актывісткі. Тацяна Іванаўна — агітатар, праваднік палітыкі большэвіцкай партыі і савецкай дзяржавы на сяле. Яна стала сапраўдным сябрам, дарадцай і арганізатарам сялян.

Большэвіцкая агітацыя — складанае майстэрства. Яно патрабуе ад чалавека многа ўпартасці, працы, натхнення. Каб даходліва і ярка донесці да сэрцаў слухачоў сэнс падзей, мабілізаваць людзей на вырашэнне чарговых задач, трэба, перш за ўсё, многа і ўпарта вучыцца самому, авалодаваць марксісцка-ленінскай тэорыяй, штодзённа павышаць свой круггляд.

І Тацяна Іванаўна напружана вучыцца. Вучыцца з кніг, вучыцца ў жыцці.

Чарнаўчыцы — звычайнае сяло, якіх у заходніх абласцях сотні.

Калі яна прыехала сюды, на тэрыторыі Чарнаўчыцкага сельсовета Брэсцкага раёна не было яшчэ ні аднаго калгаса. Зараз сяляне двух вё-

сак аб'ядналіся ў арцелі, каб сумесна будаваць новае жыццё. Ва ўсіх астатніх вёсках сельсовета створаны ініцыятыўныя групы па арганізацыі калгасаў. У гэтым — заслуга сельскіх камуністаў і ў тым ліку агітатара-комсамолкі Тацяны Міронцавай.

І вось зараз, калі па ўсёй нашай неабсяжнай краіне ідзе дзейная падрыхтоўка да выбараў у Вярхоўны Совет СССР, агітатар Міронцава вядзе гутаркі аб вялікіх пераменах, якія за гады савецкай улады адбыліся ў палескім сяле Чарнаўчыцах.

— Давайце, таварышы, пройдземся ўздоўж вуліц нашага сяла, — пачынае гутарку Тацяна Іванаўна. — Зусім нядаўна яго «ўпрыгожвалі» царква ды касцёл. А цяпер з'явіліся новыя ўстановы. Назавем іх папарадку...

— Сельсовет! — сказаў малады калгаснік Церпілоўскі.

— Паштовае аддзяленне. Магазін сельпо... — пачуліся галасы.

— Новая больніца!

— Аптэка...

— Бібліятэка.

— Дом культуры.

— Школа!

Падняўся сілавусы здаровы мужчына і важка, пераканаўча сказаў:

ФАКТЫ І ЛІЧБЫ

КУЛЬТУРА

Расцвітае нацыянальная па форме і сацыялістычная па зместу культура Савецкай Беларусі. У нашай рэспубліцы — 7 тэатраў, 275 гарадскіх і раённых кіно-тэатраў, 887 сельскіх кіноўстановак.

Хутка сталіца рэспублікі Мінск атрымае новы кіно-тэатр «Перамога» на 600 месц.

У рэспубліцы шырока пастаўлена музычная адукацыя. У Мінску працуе Дзяржаўная кансерваторыя, якая мае 6 факультэтаў. У кансерваторыі навучаецца каля 200 студэнтаў.

У Мінску, Магілёве, Гомелі, Віцебску і Брэсце адкрыты музычныя вучылішчы, у 11 гарадах рэспублікі — музычныя школы. Філіялы Мінскай музычнай школы адкрыты на аўтамабільным і трактарным заводах і ў калгасе «Чырвоны гароднік». Музычную адукацыю атрымлівае звыш 2,5 тысячы чалавек.

У нашай рэспубліцы выдаецца 9 грамадска-палітычных і літаратурных часопісаў, 10 рэспубліканскіх, 11 абласных і 174 раённых і гарадскіх газеты. Тыраж газет і часопісаў перавышае мільён экзэмпляраў.

За пасляваенныя гады ў Беларусі выдана больш 28 мільёнаў экзэмпляраў кніг.

— А самае галоўнае, таварышы,—гэта калгас!

— Правільна, таварыш Бяляўскі,—працягвала гутарку Міронцава.—А зараз я папрашу расказаць, як жылося сялянам у гады панскай Польшчы. Вы аб гэтым лепш ведаеце, у кожнага тэа гады ў памяці.

— А што там успамінаць,—адмахваўся Бяляўскі.—Не жыццё было—суцэльнае гора!

І людзі ўспамінаюць...

Памешчык разам з ксяндзам і паліцэйскім чыноўнікам тварылі над сялянамі суд і расправу. Паны і асаднікі захапілі ўсе лепшыя землі, усе лугі і лясы. Народ быў прыдушаны сацыяльным, нацыянальным і палітычным прыгнётам.

Успамінаюць сяляне аб тым, што не было тады ні больніц, ні школ, не выдавалася ніводнай газеты на роднай мове.

Успамінаюць і параўноўваюць праклятае мінулае са шчаслівым і радасным жыццём на вызваленай зямлі.

Агітатар умела накіроўвае гутарку, прыводзіць яркія лічбы і факты. Падводзячы вынікі, Тацяна Іванаўна

30 комсамольцаў-агітатараў віцебскай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі» праводзяць вялікую агітацыйна-масавую работу к дню выбараў у Вярхоўны Совет СССР.

На здымку: агітатар Лідзія Аляксеева ў інтэрнаце для работніц фабрыкі чытае «Палажэнне аб выбарах».

Фото В. Марцыонка.
(Фотахроніка БЕЛТА).

гаворыць аб жыватворчай сіле савецкага патрыятызма, аб маральна-палітычным адзінстве савецкага грамадства, падкрэслівае вялікую ролю натхніцеля і арганізатара ўсіх нашых перамог—большэвіцкай партыі, яе геніяльных правадыроў В. І. Леніна і І. В. Сталіна.

Поўныя пачуцця ўдзячнасці боль-

шэвіцкай партыі і вялікаму Сталіну—лепшаму другу працоўных заходніх абласцей Беларусі, маладыя калгаснікі адзінадупна рашаюць азнаменаваць падрыхтоўку да выбараў новымі перамогамі ў будаўніцтве заможнага і культурнага жыцця.

П. ЧАРНЫХ.

КЛОПАТЫ АБ МАЦІ І ДЗЕЦЯХ

За гады з 1944 па 1949 дзяржава выплаціла многадзетным маці звыш 748 мільёнаў рублёў дапамогі.

У рэспубліцы 1109 многадзетных маці ўдастоены пачэснага звання «Маці гераіня».

280 дзіцячых ясляў і 237 жаночых і дзіцячых кансультацый дапамагаюць жанчынам-маці выхоўваць малышоў. Толькі ў сяле створана за апошнія гады 116 дзіцячых ясляў.

Колькасць коек у дзіцячых больніцах павялічылася за гады пасляваеннай пяцігодкі ў гарадах і сёлах да 1.892.

За летні перыяд 1949 года адпачыла ў санаторыях, піонерлагерах, на дзіцячых пляцоўках і дачах 121.743 дзяцей, або на 17.146 больш, чым у 1948 годзе.

АДПАЧЫНАК ПРАЦОЎНЫХ. За чатыры пасляваенныя гады толькі па лініі профсаюзаў наля 90 тысяч рабочых і служачых прадпрыемстваў і ўстаноў Беларусі правялі свой водпуск у санаторыях і дамах адпачынку.

Больш 678 мільёнаў рублёў адпушчана ў мінулым годзе на ахову народнага здароўя.

ФАКТЫ І ЛІЧБЫ

СОВЕЦКАЯ ДЭМАКРАТЫЯ І РОЎНАПРАЎЕ ЖАНЧЫН У СССР

СЛОВА «дэмакратыя» ўзнікла ў Грэцыі яшчэ да нашай эры з двух слоў: «дэмас» — народ і «кратэс» — сіла, улада. У перакладзе на нашу мову яно азначае народапраўе, народаўладдзе, панаванне народа. Нярэдка ўжываецца слова «дэмакратыя» ва ўсіх буржуазных краінах, хоць там і няма народнай улады.

Прыкрываючыся пышнымі фразамі аб свабодзе і роўнасці, пануючыя класы розных буржуазных краін стараюцца шляхам ашуканства яшчэ мацней эксплуатаваць працоўныя масы. Фармальна абвешчваючы свабоду слова, свабоду друку, сходаў і да т. п., буржуазія стварае ілюзію ўсеагульнай дэмакратыі. Працоўныя не маюць магчымасці ажыццявіць усе гэтыя «свабоды», паколькі яны пазбаўлены матэрыяльных сродкаў. Каб праводзіць сходы, патрэбны памешканні, каб выпускаць газеты, неабходны друкарні. А на ўсё гэта ў рабочых сродкаў няма. Капіталіст і памешчык маюць грошы, а разам з імі і палітычную вагу. Працоўныя-ж маюць права толькі на продаж сваёй рабочай сілы, каб не памерці з голаду.

Аб якой асабістай свабодзе, аб якой «свабодзе» слова, аб якім «роўнапраўі» можа ісці гутарка ў буржуазных краінах, калі там пануе бялітасная эксплуатацыя, пазбаўленне працоўных палітычных і эканамічных правоў?

Для прыкладу возьмем Злучаныя Штаты Амерыкі — краіну хвалёнай «дэмакратыі». Тут дэмакратыя існуе толькі для багатых, для невялікай кучкі мільярдэраў. У руках аднаго процанта насельніцтва знаходзіцца амаль 60 процантаў усяго нацыянальнага багацця краіны, а мільёны працоўных цягнуць ярмо эксплуатацыі, галечы і голаду. Паводле афіцыйных даных, колькасць беспрацоўных і занятых на працы няпоўны тыдзень ужо зараз складае ў ЗША звыш 14 мільёнаў чалавек.

Усім памятны нядаўні судовы працэс над кіраўнікамі камуністычнай партыі ЗША. Гэта была жорсткая расправа над лепшымі людзьмі Амерыкі, якія нястомна змагаюцца за ін-

тарэсы і шчасце амерыканскага народа. Усім добра вядомы бесчалавечныя здзекі і тэрор, якія практыкуюцца ў ЗША ў дачыненні да неграў. З кожным годам расце колькасць выпадкаў зверскай расправы з негрыянскім насельніцтвам пры дапамозе «суда Лінча».

Вось што расказвае Эсланда Робсан — жонка прагрэсіўнага грамадскага дзеяча і славуэтага спевака Поля Робсана:

«Што такое матчына, жаночае шчасце ў нас, у Амерыцы, вы зразумеце, калі я вам раскажу аб сабе. На канцэрты майго мужа прагрэсіўныя людзі Амерыкі вымушаны прабірацца ў начной цемры са зброяй у руках. Хіба магу быць шчаслівай я, жонка і маці, калі мой муж і мой сын ідуць на канцэрт, як на бой? Адзін з шчаслівейшых дзён у жыцці маці — гэта той дзень, калі яна перадае свайго дарослага сына ў рукі другой кахаючай жанчыны — дзень выселля сына. Я раскажу вам пра гэты «шчаслівы» дзень. Мой сын жаніўся на белай. Натойн людзей, не, не людзей — звераў! — акружыў царэву, у якой адбывалася выселле. Гэты натойн рагатаў, выкрываў усякія брыдоты, рабіў усякія агіднасці. Калі маладажоны выйшлі з царквы, ім прыйшлося сілай прабівацца праз гэты натойн, які здзекваўся над імі. Як вы думаеце, што перанесла маці ў гэты «шчаслівы» дзень?»

Я пакутую за мужа і сына, але я ведаю, што іх лёс неаддзельны ад лёсу майго народа, а лёс народа непарыўна звязаны з барацьбой за дэмакратыю, супроць фашызма, супроць нацыянальнай варожасці, супроць вайны!»

У Злучаных Штатах Амерыкі абвешчана ўсеагульнае выбарчае права. Аднак з дапамогай розных агаворак і абмежаванняў яно зводзіцца на нішто, застаючыся для працоўных пустой фразай, нябытнаю марай.

«Калі прыгледзецца бліжэй да механізма капіталістычнай дэмакратыі, — пісаў Ленін, — то мы ўбачым усюды... абмежаванні ды абмежаванні дэмакратызма. Гэтыя абмежаванні, скасаванні, выключэнні, перашкоды для бедных здаюцца дробнымі... але ў суме ўзятыя гэтыя

абмежаванні выключаюць, выштурхваюць беднату з палітыкі, з актыўнага ўдзелу ў дэмакратыі».

Якія-ж абмежаванні ўводзяць капіталісты ЗША, каб выштурхнуць беднату з палітыкі? У некаторых штатах існуе цэнз аседласці. Гэта значыць, што прымаць удзел у выбарах можа толькі той, хто пражыў на адным месцы не менш года. Такім чынам бяднейшыя слаі насельніцтва, сезонныя рабочыя, беспрацоўныя, якім прыходзіцца часта мяняць месца жыхарства, фактычна пазбаўлены выбарчых правоў. У 18 штатах да выбараў не дапускаюцца людзі, якія не ведаюць англійскай мовы. Ва многіх штатах выбарчага права пазбаўляецца той, хто не заплаціў спецыяльнага выбарчага падатку. У 29 штатах у спісы выбаршчыкаў не ўключаюцца салдаты і матросы. Ад удзелу ў выбарах усеагульнымі спосабамі адхіляецца негрыянскае насельніцтва. Такім чынам амаль палова насельніцтва, дасягнуўшага выбарчага ўзросту, не можа ўдзельнічаць у выбарах. Так шляхам ашуканства і фальсіфікацыі ў парламенты «выбіраюцца» прадстаўнікі маёмасных класаў.

Падобныя парадкі існуюць і пры выбарах у англійскі парламент, які складаецца з двух палат. Палата лордаў не выбіраецца народам, а назначаецца каралём. Туды ўваходзяць прынцы, герцагі, маркізы, графы, бароны, віконты, епіскапы і іншыя прадстаўнікі капітала і зямельнай арыстакратыі. Шматмільённае насельніцтва англійскіх калоній і дамініёнаў пазбаўлена права ўдзелу ў выбарах. За кожнага вылучанага кандыдата ўносіцца залог у суме 150 фунтаў стэрлінгаў. Гэты залог прападае, калі кандыдат не набярэ на выбарах мінімуму галасоў. Зусім ясна, што ўнясенне залогу садзейнічае выбранню капіталістаў.

Такім чынам мы бачым, што буржуазная дэмакратыя ёсць хлусня і ашуканства.

Совецкая дэмакратыя прадстаўляе поўную процілегласць дэмакратыі буржуазнай. Яна з'яўляецца дэмакратыяй для ўсяго народа. Прынцыповая асаблівасць савецкага дэмакратызма заключаецца ў тым, што ён не абмяжоўваецца абвешчаннем правоў, а пераносіць цэнтр цяжару на іх га-

ранты. Усенародны дэмакратызм у СССР стаў магчымым таму, што зямля, яе нетры, воды, лясы, фабрыкі і заводы, усе віды транспарту, коммунальныя прадпрыемствы і асноўны жыллёвы фонд сталі ўсенародным здабыткам.

Совецкая сацыялістычная дэмакратыя з'яўляецца поўнай, нічым не абмежаванай. Яна дзейнічае для ўсяго народа, для ўсіх працоўных, незалежна ад іх расавай і нацыянальнай прыналежнасці, маёмаснага стану, адукацыйнага цэнзу, полу, асаблівасці сацыяльнага паходжання, рэлігійных перакананняў і г. д.

Выбары ў нашай краіне праводзяцца на аснове самай дэмакратычнай у свеце Сталінскай Канстытуцыі. Выбарчым правам карыстаюцца ў нас усе грамадзяне, якія дасягнулі 18-гадовага ўзросту.

У нашай краіне святы ажыццяўляюцца правы, прадастаўленыя Сталінскай Канстытуцыяй.

Жанчыне ў СССР прадастаўлена права прымаць удзел нароўні з мужчынай ва ўсіх галінах гаспадарчага, дзяржаўнага, культурнага і грамадска-палітычнага жыцця.

У Вярхоўны Совет СССР выбрана 277 жанчын, што перавышае колькасць жанчын, выбраных ва ўсе разам узятых парламенты свету. У Вярхоўныя Саветы саюзных і аўтаномных рэспублік выбрана 1738 і ў мясцовыя Саветы — каля поўмільёна жанчын.

Зусім іншы малюнак наглядаецца ў краінах капітала. Амерыканскія жанчыны, якія ў 1920 годзе атрымалі выбарчае права, застаюцца і дагэтуль фактычна бяспраўнымі. Іх заробточная плата за аднолькавую працу складае толькі 60 процантаў мужчынскай. Яны не маюць права свабоднага выбару прафесіі, ім зачынены доступ ва многія навучальныя ўстановы, на выбарчыя пасады. У амерыканскім сенате толькі адна жанчына, а ў палате прадстаўнікоў усяго 8 жанчын. Жанчыны Ірана пазбаўлены выбарчых правоў нароўні з вар'ятамі.

У нашай краіне з першых-жа дзён існавання савецкай улады былі адме-

Комсомолкі-агітатары пасёлка Окцябр (Бабруйская вобласць) Марыя Равенская, Вера Малаковіч і Вера Жулега рыхтуюцца да чарговай гутаркі з выбаршчыкамі.

Фото І. Шышко.

нены ўсе законы, якія ставілі жанчыну ў няроўнае, прыніжанае становішча ў грамадстве і быту. Жанчына працуе ў нас нароўні з мужчынай ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі і атрымлівае аднолькавую заробточную плату.

У выніку велізарных клопатаў партыі і ўрада створаны ўсе ўмовы для актыўнага ўдзелу жанчын у грамадска-палітычным жыцці нашай краіны. Савецкая дзяржава дапамагае жанчыне ў доглядзе за дзецьмі: арганізуе дзіцячыя яслі, сады і пляцоўкі, прадастаўляе жанчыне працяглыя водпускі па цяжарнасці з захаваннем заробтнай платы.

Жанчыны з вялікім поспехам працуюць у розных галінах народнай гаспадаркі. Ужо ў 1940 годзе жанчыны складалі 40 процантаў усіх рабочых і служачых. У нас не дзівя сустрэць жанчыну міністра, упраўляючага трэстам, дырэктара, паравознага машыніста, трактарыста, старшыню калгаса, актыўнага грамадскага дзеяча. Даволі сказаць, што жанчыны складаюць амаль палавіну спецыялістаў Савецкага Саюза.

«Сацыялізм, — гаварыў Ленін, — ...упершыню стварае магчымасць... уцягнуць сапраўды большасць працоўных на арэну такой работы, дзе яны могуць праявіць сябе, разгарнуць свае здольнасці, выявіць таленты, якіх у народзе — непачатая крыніца і якія капіталізм мяў, давіў, душыў тысячамі і мільёнамі».

У дарэволюцыйнай Беларусі цяжка было сустрэць пісьменную работніцу або сялянку, а зараз у нас

ёсць інжынеры, урачы, юрысты, аграномы, дактары і кандыдаты навук, лаўрэаты Сталінскай прэміі, Героі Сацыялістычнай Працы. Каля 60 тысяч жанчын заняты ў сістэме народнай асветы, з іх — 44,5 тысячы настаўніц.

Ва ўмовах савецкай улады выраслі выдатныя наватары вытворчасці і сельскай гаспадаркі. Радавыя работніцы і сялянкі сумленнай і самаадданай працай заслужылі ўсеагульную пашану, іх працоўныя подзвігі сталі вядомы далёка за межамі Беларусі.

Бязмежна ўдзячныя партыі, савецкай уладзе і вялікаму Сталіну жанчыны Беларусі беззаветна працуюць на шчасце свайго Радзімы, на ўмацаванне яе сіл і магутнасці, на палепшанне добрабыту свайго народа.

З вялікім працоўным і палітычным уздымам савецкі народ рыхтуецца да выбараў у Вярхоўны Совет СССР.

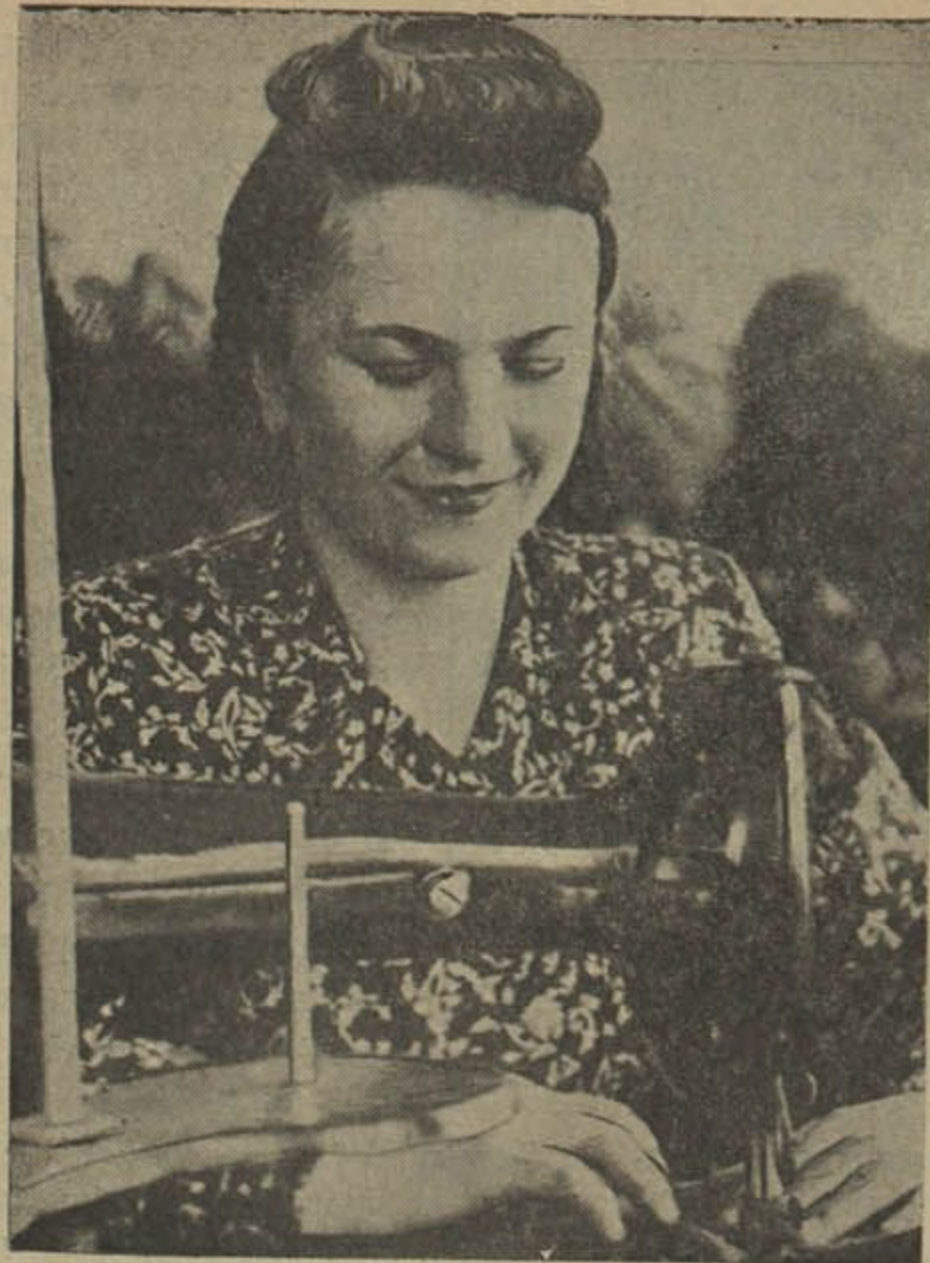
За чатыры гады, што прайшлі з часу мінулых выбараў, наша краіна дабілася вялікіх поспехаў.

У 1949 годзе валавая прадукцыя нашай прамысловасці на 41 процант перавысіла ўзровень даваеннага, 1940 года. Сельская гаспадарка вырашыла збожжавую праблему. У 1949 годзе валавы ўраджай збожжа дасягнуў 7,6 мільярда пудоў. На аснове магутнага ўздыму прамысловасці і сельскай гаспадаркі паліпшаецца добрабыт народа.

Рыхтуючыся да выбараў у Вярхоўны Совет СССР, савецкі народ новым вытворчым уздымам дэманструе сваю бязмежную любоў да партыі большэвікоў, савецкай улады, роднага Сталіна.

12 сакавіка савецкія людзі аддадуць свае галасы за кандыдатаў блока камуністаў і беспартыйных, пашлюць у Вярхоўны Совет сваіх лепшых сыноў і дачок, якія верай і праўдай будуць служыць свайму народу.

Пад кіраўніцтвам партыі большэвікоў, пад вадзіцельствам вялікага Сталіна савецкі народ смела і ўпэўнена ідзе да вяшчынь чалавечага шчасця — да камунізма.

Татьяна Зданевич — бригадир брэскага «Атэльє мод» — к 15 кастрычніка 1949 г. выканала сваё пяцігадовае заданне і зараз дае прадукцыю звыш плана. Яе бригада ўзяла на сябе абавязальства дэтэрмінова выканаць квартальны план у гэсць выбараў у Вярхоўны Совет СССР.

Фото В. Германа.
(Фотахроніка БЕЛТА).

ПАМ'ЯТАЮ, нібы гэта было ўчора, восень 1944 года. Тады я з дзецьмі вярнулася з эвакуанты. Цяжкое відвішча прадстаўляў родны Бабруйск: цэлыя вуліцы мёртвых камяні глядзелі чорнымі правамі вокан, адштурхваў брудны колер будынкаў—рэшткі нямецкай маскіроўкі, роднае прад-

Бабруйская кандытарская фабрыка «Чырвоны харчавік». Работніцы карамельнага цэха М. Платоненка і З. Курловіч, стайшы на стаханаўскую вахту ў гэсць выбараў у Вярхоўны Совет СССР, штодня выконваюць норму на 125 процантаў пры выдатнай якасці прадукцыі. Фото І. Шышко.

НАШ НЯСТРЫМНЫ РОСТ

прыемства—мэблевая фабрыка імя Халтурына—была амаль дашчэнту разбурана.

Раніцай сабралася выходзіць з дому. Малодшая дачка Мая спытала: «Ты куцы, мама?»—«Вядома, на фабрыку». Дачце не трэба было тлумачыць, на якую фабрыку.

З таго часу зроблена шмат. Адбудаваны вуліцы горада, на поўную магутнасць працуюць прамысловыя прадпрыемствы, наша фабрыка не толькі адноўлена, але і значна расшырана. Для паспяховай працы рабочых створаны ўсе ўмовы. Больш 300 мэблёршчыкаў жыве недалёка ад фабрыкі ў новым пасёлку. Моладзь—у чыстых утульных пакоях інтэрнатаў, сямейныя—у выгядных кватэрах.

У вольны час прыемна наведаць ланіскі куток, узяць кніжку ў бібліятэцы. Маладых вабіць блакітная роўнядзь катка, залітага на спартыўнай пляшчцы. Работніцы-маці заходзяць у яслі і сад, што недалёка ад фабрыкі. Яны бяспечна ўдзячны за чылы догляд, здаровы выгляд, бадзёрую жыццерадаснасць дзетак. Фабрыка трымае шэфства над садамі і яслямі, робіць для іх мэблю, наці.

Фабрыка імя Халтурына—перадавое прадпрыемства Бабруйскай вобласці. У пэхах—складаныя механізмы. З кожным годам паглыбляецца механізацыя працы пашыраецца асартымент.

Шырока разгорнута сацыялістычнае спарорніцтва паміж пэхамі, бригадамі, асобнымі рабочымі. Няспынна расце прадукцыйнасць працы. Узяць хопь-бы наш аддзелачны цэх, дзе я працую майстрам змены. Гады два-тры таму назад я не магла-б яшчэ сказаць, што

мая змена стопроцантна спраўляецца з планам. А сёння мы не толькі спраўляемся, але і перавыконваем план. Такія работніцы, як М. Ціцішына, Е. Алтынская, Х. Гецава, працуюць на фабрыцы з 1930—32 гадоў, дасканала авалодалі паліроўкай і даюць не менш 200 процантаў плана. За імі цягнуцца моладзь. Зусім нядаўна прышлі на фабрыку Д. Калтунова, Б. Бенцыянава, М. Свердлова, М. Глекер. Ніякімі былі першыя крокі. Але дзяўчаты бачылі, як сардэчна спаткала іх змена, як кожная спрактыкаваная работніца хацела ўзяць іх пад сваю апеку, паказаць, навучыць. Комуніст Мінкіна, стаханаўка Ціцішына ўзяліся за навучанне маладых. А сёння і Калтунова і Бенцыянава і ўся астатняя моладзь, набыўшы кваліфікацыю ў цэху, сталі стаханаўцамі. Ім даручаецца самая адказная праца—адзелка спецмэблі. Як майстар, я ўпэўнена, што наш бракаўшчык Г. Русакоў заўсёды з задаволенай усмешкай прыме іх працу: «Першы гатунак. Выдатная якасць!» Даваць прадукцыю толькі першага гатунку—наша галоўная задача.

Калектыву фабрыкі, як пераможцы ва Усесаюзным сацыялістычным спарорніцтве за дэтэрміновае выкананне пяцігодкі, прысуджана другая ўсесаюзная прэмія.

Увага партыі і ўрада натхніла нас на новыя дасягненні. К канцу 1949 года наша фабрыка дала краіне звышпланавай прадукцыі на мільёны рублёў, эканоміла асноўных матэрыялаў, сыравіны, электраэнергіі, паліва на 1 мільён 700 тысяч рублёў, атрымала звышпланавых прыбыткаў больш як 2 мільёны рублёў, вы-

Анастасія Салайёва — стаханаўка Гродзенскай табачнай фабрыкі — працуе машыністам у набівачным цэху. Замест двух машын абслугоўвае тры, выконвае план на 116 процантаў пры добрай якасці прадукцыі.

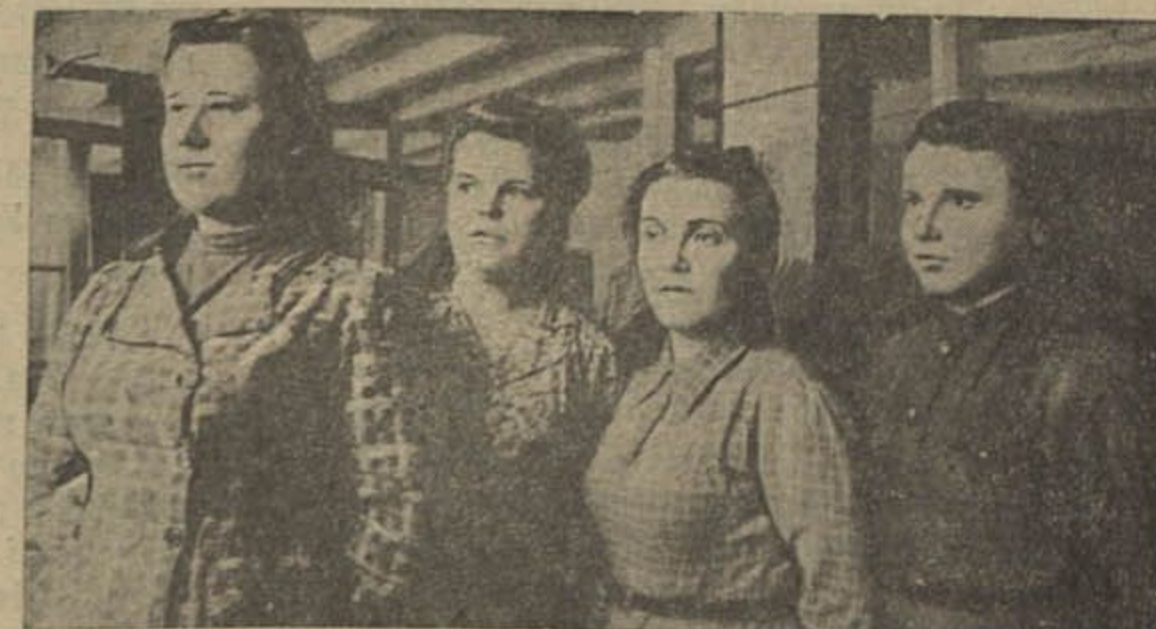
Фото К. Суботкі.
(Фотахроніка БЕЛТА).

зваліла з абароту 430 тысяч рублёў. На паўтара мільёна рублёў прадукцыі выраблена з адыходаў.

Лічаныя дні засталіся да дня выбараў у Вярхоўны Совет СССР. Гэты радасны дзень увесць совецкі народ сустракае новымі вытворчымі падарункамі. І наша фабрыка, стайшы на стаханаўскую вахту, сустракае дзень 12 сакавіка дэтэрміновым выкананнем квартальнага плана.

Бабруйск.

Р. КУРЫНЕЦ.

З вялікім працоўным уздымам ідзе к дню выбараў у Вярхоўны Совет СССР калектыв запалкавай фабрыкі імя 17 верасня (Пінск). На здымку: лепшыя работніцы фабрыкі Л. Сіткевіч, Г. Цвірко, О. Назарэнка і М. Дубіна, якія выконваюць свае нормы на 130—140 процантаў. Фото В. Лупейкі.
(Фотахроніка БЕЛТА).

СЛОВА АГІТАТАРА

АНТОН БЯЛЕВІЧ

Плыве яе сардэчны сказ,
Як ручаёк на полі:
Бо Сталін з гора вывеў нас
Да яснай шчаснай долі.

Бо ён за ўвесь за белы свет,
Як бацька шчыры, дбае.
Пра наш Хатлянскі сельсовет
Таксама Сталін знае.

І ён уласнаю рукой
Пісаў закон, вядома,
Наб шчасце светлаю ракой
Лілося ў кожным доме.

І можа сам не быў ён тут,
Ля ціхай рэчкі Шачы,
Ды толькі наш дуброўскі нут
Любімы бацька ўбачыў.

І Сталін родны ў той-жа час
Нам асвятліў дарогу:

— У шчасце шлях адзін—калгас,
У гэтым перамога!..

Бо з нас не зводзіць ён вачэй,
Цяпліны нам рассыпае.
А колькі бацька наш начэй
За нас не дасыпае?

Трамвайны моўне перазвон
Па-над Масквой-раною,
Агні не свецяцца з вакон,
І толькі вось праходзіць ён
Па дывану ў пакоі.

Бо ён адзін на цэлы свет,
Ім ганарацца людзі,
Таму ён першым у Совет
І дэпутатам будзе...

Заціх, замоўк сардэчны сказ.
А воплескі гучалі,
Бо родны Сталін паміж нас,
У сэрцах любімы Сталін.

СЛАВА СОВЕЦКІМ УЗБРОЕНЫМ СІЛАМ!

ТРЫЦЦАЦЬ другую гадавіну існавання савецкіх Узброеных Сіл народы нашай краіны сустралі ў абстаноўцы велізарнага палітычнага і працоўнага ўздыму, выкліканага падрыхтоўкай да выбараў у Вярхоўны Совет СССР, у абстаноўцы новых сусветна-гістарычных перамог нашай любімай Радзімы, якая ўпэўнена ідзе па шляху да камунізма.

Ні адна армія ў свеце не карыстаецца такой павагай і любоўю працоўных, не мае такіх вялікіх заслуг перад чалавецтвам, як пераможная армія нашай сацыялістычнай дзяржавы. Створаная Леніным і Сталіным для абароны заваёў Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, Савецкая Армія прайшла вялікі і слаўны шлях. Уся яе гісторыя з'яўляецца жывым прыкладам масавага гераізма і беззаветнага служэння Радзіме.

Ужо ў гады грамадзянскай вайны і замежнай ваеннай інтэрвенцыі маладая Савецкая Армія, патхнёная вялікімі ідэямі партыі Леніна—Сталіна, паказала ўсяму свету ўзоры высокай воінскай доблесці і баявога майстэрства. Не гледзячы на велізарныя цяжкасці, на недахоп у кадрах, узбраенні, боепрыпасах, прадуктах харчавання, Савецкая Армія нагалаву разграміла багата аснашчоныя арміі 14 імперыялістычных дзяржаў і шматлікія войскі белавардзейскіх генералаў.

У гады мірнага будаўніцтва большэвіцкая партыя і асабіста таварыш Сталін прарабілі велізарную работу па далейшаму ўмацаванню нашых Узброеных Сіл. Былі вырашчаны шматлікія ваенныя кадры, зменена сістэма камплектавання арміі, уведзены ў дзеянне новыя статуты і настаўленні. Армія атрымала новую ваенную тэхніку, першакласнае ўзбраенне, створанае на айчынных заводах рукамі савецкіх рабочых. Магутнасць Савецкай Арміі дала нашаму народу магчымасць паспяхова ажыццявіць першыя сталінскія пяцігодкі, пабудаваць сацыялізм у нашай краіне.

Самым цяжкім выпрабаваннем, якое выпала на долю нашых Узброеных Сіл і ўсяго савецкага народа, з'явілася Вялікая Айчынная вайна. У свеце не было арміі, здольнай устаяць перад магутнасцю раптоўнага ўдару ваеннай машыны гітлераўскай Германіі. Савецкая Армія, на чале з геніяльным правадыром і найвялікшым у гісторыі чалавецтва палкаводцам Сталіным, не толькі ўстаяла, але і нагалаву разграміла фашысцкіх агрэсараў.

У вялікіх бітвах Айчынай вайны наша армія выратавала народы СССР ад гітлераўскага рабства, абараніла перамогшы ў нашай краіне сацыялізм, адстаяла чэсць, свабоду і незалежнасць нашай Радзімы. Разграміўшы галоўныя ўзброеныя сілы сусветнай рэакцыі на Захадзе і Усходзе, Савецкая Армія выратавала народы Еўропы і Азіі ад заняволення іх фашысцкімі агрэсарамі, заслужыла сабе любоў і павагу ў працоўных усяго свету.

Наша сусветна-гістарычная перамога над гітлераўскім фашызмам і японскім імперыялізмам з'яўляецца яркім доказам бяспрэчных пераваг савецкага сацыялістычнага ладу перад наскрозь прагніўшай сістэмай капіталізма, сведчаннем велізарнай перавагі савецкай ваеннай арганізацыі над ваеннай арганізацыяй імперыялістычных дзяржаў, перавагі сталінскай ваеннай навукі над буржуазнай ваеннай навукай.

Патхніцелем і арганізатарам усіх перамог савецкага народа і яго арміі над шматлікімі ворагамі нашай Ра-

дзімы з'яўляецца вялікая партыя большэвікоў. Большэвіцкая партыя нястомна ўмацоўвала баявую магутнасць Савецкай Арміі, выходзіла яе кадры, як і ўвесь савецкі народ, у духу глыбокай адданасці Айчыне, у духу пастаяннай баявой гатоўнасці. У гады вайны камуністычная партыя пастаянна растлумачвала савецкім воінам сэнс і мэты вайны, умацоўвала іх баявы дух і дысцыпліну, прывівала ім бяспрашна і нянавісць да ворага.

Адным з галоўных фактараў нашай перамогі ў Вялікай Айчынай вайне з'яўляецца сталінскі палкаводчы геній, мудрае сталінскае кіраўніцтва савецкім народам і савецкімі Узброенымі Сіламі. Таварыш Сталін рушыў уперад развіццё савецкай ваеннай навукі, якая ўключае ў сябе, апрача ваеннага майстэрства, улік эканамічных і маральных магчымасцей краіны. Таварыш Сталін падрыхтаваў нашу краіну да абароны, выпрацаваў і ажыццявіў праграму разгрому ворага, аб'яднаў і накіраваў усе намаганні народа і арміі да дасягнення перамогі.

Вялікую ролю ў разгроме ворагаў адыгралі савецкія жанчыны. Яны не толькі гераічна працавалі ў тылу. Сотні тысяч іх у радах Узброеных Сіл на фронце кавалі перамогу над ворагам. У гады вайны жанчын мы бачылі за штурвалам баявога самалёта, са снайперскай вінтоўкай уперадзе баявой абароны, ля тэлефоннага апарата на перадавых пазіцыях, з сцяжкамі рэгуліроўшчыц руху на франтавых дарогах, у партызанскіх атрадах у якасці разведчыц, сувязістак, падрыхтоўкі і радавых байцоў. За баявыя заслугі і храбрасць звыш 120 тысяч удзельніц Айчынай вайны ўзнагароджаны ордэнамі і медалямі. Звання Героя Савецкага Саюза ўдасцоена 69 дзяўчат-воінаў.

У памяці ўсяго народа назаўсёды захаваецца светлы вобраз камсамолкі Зой Касмадзем'янскай, якая бяспрашна аддала сваё маладое жыццё за свабоду і незалежнасць Радзімы, імёны слаўных дочак народа, Героі Савецкага Саюза Марыя Мельнікайтэ, Лізы Чайкінай, Ульяны Громавай, Любові Шаўцовай, беларускай партызанкі Рымы Шаршнёвай.

У пасляваенныя гады, як указвае Цэнтральны Камітэт ВКП(б) у сваім перадвыбарчым звароце, камандны і рады выклад Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога Флота няспынна ўдасканальвае сваю баявую і палітычную падрыхтоўку, авалодвае высокай ваеннай тэхнікай, якую дае Узброеным Сілам сацыялістычная прамысловасць.

Савецкі народ можа пакласціся на сваю слаўную армію. Яна надзейна абараняе мірную творчую працу савецкага народа і яго бяспеку. Узброеныя Сілы СССР з'яўляюцца гразой для ўсякага роду агрэсараў і прэтэндэнтаў на сусветнае панаванне. Савецкія салдаты, сержанты і афіцэры ведаюць, што да таго часу, пакуль існуе капіталістычны свет, будзе існаваць і пагроза імперыялістычнага нападу на СССР. Таму савецкія воіны не шкадуюць сіл і працы, каб пад кіраўніцтвам большэвіцкай партыі няўхільна ўмацоўваць сваю армію, садзейнічаць росту магутнасці першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы рабочых і сялян.

Падпалкоўнік Я. ФРЫДМАН.

Алена ВАСІЛЕВІЧ

ЛЯСНАЯ БЫЛІНА

Мал. Н. Гуціева

АПАВЯДАННЕ

КАМУ здаралася сустракаць раніцу ў лесе, той, напэўна, згодзіцца: цяжка знайсці словы, каб можна было перадаць у іх тую таямнічую ўрачыстасць і радасць, якая разам з абуджэннем прыроды напэўнае ўсю вашу істоту.

Вы трохі заспалі, і сонца паспела вас анярэзіць. Хуценька ўсхапіліся, памыліся халоднай вадою і, міжвольна пацэпаючы плячыма ад ранішняга халадку, па ледзь прыкметнай сцяжынцы, якіх так многа ў лесе і якія, падобна зморшчынам на твары старога чалавека, кажуць аб яго ўзросце, углыбляецеся ў гушчар. Паўнай мэты не маеце. Проста, на сэрцы ў вас святочна і радасна, а ў целе такая лёгкасць, што хочацца ісці і ісці. А халоднай расы ўмомант прамакаюць чаравікі, але вы і не заўважаеце...

У адну з такіх раніц баравікі ў мяне не збіраліся. На дне майго кошыка ляжала некалькі сыраежак, штук пяць рыжыкаў ды два-тры чырванаталовыя асавікі. Дадому ісці не хацелася: засмяюць пляменнікі, а яны-ж у мяне такія грыбнікі!

Забывшы на баравікі і падслухваючы лясныя шэпты ды гоманы, я раптам пачула дзіцячыя галасы...

— Але, карэньчыкі пакідай... Мамка казалася, што ў капусце ад карэньчыкаў самы смак...

Ясная справа, спірэчка ішла аб грыбах.

— Глянь, Натка, спарышы! Якія маладзенькія!

Дзяўчынка, чутно было, падышла і, не хаваючы крыўды, з дрыготкай у голасе вымавіла:

— Шанце табе, Паўлік, а мне дык не...

Не вельмі шчаслівы лёс дзяўчынкі-грыбніка напаміну мне ўласную няўдачу, і я выйшла з-за галіністай яліны. Каб не спалохаць дзяцей, кашлянула. А калі падышла зусім блізка, іх твары выказвалі ўжо поўную гатоўнасць да сустрэчы з незнаёмкай.

— Ці многа, дзеткі, грыбоў назбіралі?

Абое пачырванелі і сарамяжліва апусцілі вочы.

— Трохі назбіралі,—адказаў хланчук.

У яго кошыку (і дзе ён толькі накарчаваў іх?) ужо было поўна рудагаловых і жаўтлявых баравікоў.

Дзяўчынка, якая і трэцяй долі таго не мела, яшчэ больш пачырванела; мусіць, саромілася пры чужым чалавеку сваёй няздольнасці.

Я пацікавілася:

— Дзе-ж вы хадзілі, што так многа накарчавалі?

Не хаваючы сваёй перавагі, Паўлік растлумачыў:

— Трэба ведаць, дзе баравікі любяць расці. А так хоць цэлы дзень хадзі, усёроўна нічога не знойдзеш...

А дзяўчынка дадала:

— Ён кожны дзень прыносіць баравікі. Прыкмятае, дзе растуць, — і ўся краскай залілася.

— Можна-б вы мне паказалі свае грыбныя мясціны?—захацелася мне выпрабаваць галоўным чынам Паўліка.

Пераглянуўшыся з дзяўчынкай, нібы прыкінгуючы, ні не нажывеш часам небяспечнага канкурэнта, Паўлік зусім для мяне нечакана ахвотна згадзіўся:

— Чаму не? Можна,—відаць, адразу апаніўшы мае грыбныя здольнасці, не спужаўся ён.

— Калі хочаце, мы вам месца пакажам. Пад курганам у нас паўпосенька баравікоў...

«Курган»—колькі песень, легенд і паданняў звязана з гэтым словам у народзе! Каму насыпаны ён і калі? Быццам адгадаўшы мае думкі, хлопчык растлумачыў:

— Там пахаваны невядомы маёр. Яго немцы забілі...

— І зусім не забілі, ён сам,—запратэставала дзяўчынка.

Было відавочна, што курган хаваў у сабе не проста рамантычную гісторыю чалавека, а нейкую гераічную смерць.

Праз поўгадзіны мы былі ўжо на невялічкай палянцы, каля кургана. Уласна кажучы, гэта быў не курган, а хутчэй высокая магіла, абнесена пафарбаваным у чырвоны колер прыгожым парканам, вакол якога ў жывы вянок перапляліся белыя і вішнёвыя вярціні. Дбала вычасаны з дубовага камяля помнік утапаў у малочнай цвечэні рамонак. А ўверсе нязгасна гарэла маленькая чырвоная зорка.

— Гэта ад яго шапкі. Зорку хавала Кацярына Іванаўна,—растлумачылі дзеці,—і як толькі немцаў прагналі, да помніка прымацавала. У дзень перамогі ставілі помнік. Тады быў мітынг каля кургана. Папрыходзілі людзі з усіх суседніх калгасаў. А мы на школьным дварэ пасадзілі яму жывы помнік—дубок. Вялікі ўжо, моцны... Праз сто ці дзвесце гадоў—вырасце ў велічэз-

нага дуба. На яго будуць людзі глядзець, успамінаць і расказваць пра нашага маёра... Так, ніколі аб ім не забудуць...

Сардэчныя словы дзяцей глыбока кранулі мяне. І сапраўды. Колькі безыменных герояў жыццё аддало за Радзіму. Светлая памяць аб іх не памеркне вякамі. І мне захацелася знайсці гісторыю чалавека, пахаванага пад курганам.

Вось што пачула я ад людзей, якія блізка з ім сустракаліся.

Часці Чырвонай Арміі, у кароткіх баях выматваючы сілы праціўніка, адступалі на ўсход. Задача была: пераразмеркаваць свае сілы, каб нанесці ворагу смяртэльны ўдар.

Знойдзеце сваю брыгаду і перадасце...

Неяк пад восень у вёску Дуброва прышоў невялікі атрад чырвонаармейцаў, які ў адной з атак трапіў у акружэнне, але вырваўся ноччу і вынес свайго цяжка параненага камандзіра — маёра. У яго былі прастрэлены грудзі і паранена левая нага.

На стук у крайнюю цёмную хату (агню тады не запальвалі) вышаў стары. Дрыготкім голасам спытаў: «Хто?» і, пачуўшы, ці мо' хутчэй сэрцам адчуўшы, родную мову, без слоў упусціў у хату. Аспярожна запаліўшы газоўку, убачыў на шапках чырвоныя зоркі. А ў самога на фронце ваявала трое сыноў. «Мо' і яны дзе шукаюць прытулку ў чужой хаце...» — пранеслася ў думках старога.

— Як-жа гэта вы, сыночкі? Куды ў такую пару?..

— Не час, бацька, расказваць. Ідзем туды, адкуль хутка пакоціцца вораг, — растлумачыў за ўсіх цёмнатвары чырвонаармеец.

— Дай божа... Дай божа...

— А цяпер — бачыце, бацька: камандзір наш паранены. Патрэбна яму дапамога і бяспечнае месца.

— Маці! — адчыніў стары дзверы ў цёмную бакоўку. Вылазь са сваіх сховаў... Баіцца немцаў.

Змучаная страхам і бясконцымі думкамі аб сынах, старая вышла з бакоўкі і моўчкі пакланілася вайскоўцам.

— Хіба збегаю да фельчара, мо' дасць якога лякарства... — звярнулася яна за парадай да гаспадара.

— Ідзі, ды хутчэй толькі.

Пры апошніх словах старога маёр цяжка застагнаў, паварушыў рукою, робячы знак, што хоча падняцца.

16 — Хлопцы, мне ўжо ўсёроўна... (ён не сказаў

«хутка канец», як думаў), усёроўна трэба пачакаць... А вам трэба ісці... Туды, — слабой рукою махнуў ён на ўсход. — Знойдзеце сваю брыгаду і перадасце... — непаслухмянымі пальцамі маёр паспрабаваў расшпіліць гімнасцёрку, але сіл нехапіла.

— Лявончык, — слаба паклікаў ён, і малады бязвусы баец, які быў у яго за сувязнога, здагадаўся: расшпіліў гузікі і дастаў нешта старанна загорнутае ў белас... — Перадай гэта, Сідарук, камандзіру дывізіі, — звярнуўся ён да цёмнатварага чырвонаармейца, — скажы, сам маёр не змог...

— Таварыш маёр, без вас мы нікуды не пойдзем, — шчыра прамовіў Лявончык, аддана глядзячы на камандзіра.

— Таварыш маёр, мы дзе-небудзь у лесе перабудзем — лес-жа тут недалёка — пакуль самі не ўстанецца на ногі, — падтрымалі астатнія.

— Не, — цвёрда перабіў маёр. — Мы тут не можам заставацца ўсе... Па-першае, кругом па вёсках немцы, і які-небудзь нягоднік нас усіх можа выдаць. А, па-другое... Вам, браткі, трэба спяшацца. Не забывайце, што ў вашых руках святое святых палка — наш спяг, наша чэсць. Не будзем марудзіць. Выжыву — значыць, знайду вас і буду з вамі. А не — дык... Старэйшым назначаю цябе, Сідарук. Глядзі, брат...

— А цяпер, сябры, развітаемся...

Салдаты па чарзе падыходзілі. Камандзір палаваў кожнага і слаба паціскаў руку. Затрымаў на момант свайго сувязнога, правёў дрыготкай рукою па галаве.

— Дзякуй за ўсё, дружа...

... Маладая жанчына наклала шыну на нагу, перавязала на грудзях рану, дала нешта выпіць. Адрозу зрабілася цёпла-цёпла, боль знік, і цела, стаўшы адрозу неадчувальным, закачалася, паплыло, нібы на лёгкіх хвалях.

Ён прагнуўся на другі дзень у прыцемак. Паспрабаваў павярнуцца — побач нешта зашамацела. Ён працягнуў руку: сена не сена — нешта вельмі падобнае на салому, толькі коленца. Наткнуўся рукою на гладышак і кубак і адчуў страшэнную смагу.

Абліваючыся і захлёбваючыся, пачаў піць. Густое салодкае малако прыемным холадам разлівалася ўнутры, і ад гэтага хацелася піць яшчэ і яшчэ.

Затым зноў наступіла ці то забыццё, ці то сон. Разбудзіўся ад порсткіх крокаў.

— Як вы тут маецеся? — над самым вухам зашаптаў жаночы голас, і маёр адчуў на сваім твары цёплае дыханне.

— Дзе я, і хто вы?..

— Вы ў капе канюшыны, а я фельчар. Як чуецеся?

— Здаецца, нічога. Калі гэта мяне сюды перавалаклі?

— Сёння на досвітку. Нехта данёс немцам, што бачыў учора чырвонаармейцаў у нашай вёсцы, і сёння там такое рабілася...

— Што, забілі каго?! — і ў вачах выраслі згорблены гаспадар і напалоханая да смерці старая.

— Не, абышлося... Добра, што мы з бабкай вас сюды перанеслі, а то ні вас, ні іх не пакінулі-б жывымі. Бабка вам коўдру прыслала, мо' часам холадна будзе. І яду таксама. У мяне нічога няма. Цяпер не працую, — нібы апраўдвалася яна.

— А пра маіх хлопцаў нічога не чулі? — яго не пакоіла адно: Ці паспелі адыйсці? Ці не трапілі часам у лапы немцам? Ці данясуць спяг?

— Не. Яны, напэўна, адышлі. Немцы ў нашых месцах ноччу баяцца вылазіць... Партызан баяцца — у нас яны сям-там пачынаюць ужо шавяліцца, — і ён не ўбачыў — адчуў яе радасна-хітраватую ўсмешку.

Але жанчына больш не загаварыла. Запаліўшы кішэні ліхтарык, пачала аглядаць і перабінтоўваць раны, стараючыся рабіць гэта, як можна аспярожнай і мякчэй. Заплюшчыўшы вочы і моцна сцяўшы зубы, маёр ні адзіным стогнам не выказаў сваіх пакутаў.

А жанчына, нешта прыбіраючы, нешта раскладваючы поруч, спакойна абяцала яму:

— Нічога, выздарэеце. Я напужалася, думала — гангрэна. А цяпер ужо нядоўга... Прыйду заўтра гэтай парой. Спіце... — ужо скрозь сон пачуў ён.

Яна прыходзіла кожны вечар і заўжды прыносіла што-небудзь ад бабкі.

— Крыўдзіце старая на вас: так стараецца, а вы не хочаце есці. Пытае: мо' нясмачна?

— Не, усё добрае, усё смачнае. Дзякуй ёй. Але-ж я не магу столькі паесці.

— А вы старайцеся, а то нядобра крыўдзіць старую. Ды і вам самому патрэбна — хутчэй да сваіх зможаце падацца.

Яна не казалася, а ён не здагадаўся, што людзі амаль усім сямом зносілі яму ўсё патрэбнае, бо ў кожнага хто-небудзь ваяваў на фронце. Людзі разумелі адзін аднаго і ўсімі сіламі стараліся дапамагчы ў бядзе.

Ішоў час, і маёр сам паўзком рабіў ноччу вылазкі, падоўгу глядзеў на Млечны шлях, не мог адарваць вачэй ад халодных асенніх зорак.

«Ці дайшлі хлопцы? Ці данеслі палкавы спяг?» — кожны раз з трывогай дапытваўся ён ў сябе, і сэрца чамусьці ўпэўнена адказвала: «Дайшлі! Данеслі!»

Тады яму рабілася лягчэй. Не так нылі раны. І ён аддаваўся ўспамінам аб доме. Недзе ў далёкай Сібіры засталіся бацькі і маладая жонка, з якой і года не пражыў. Напэўна ў гэты час сядзіць за калыскай і яго ўспамінае. Калыша... Толькі каго? Дачку ці сына?

Ціхія крокі — і думкі лятуць ім насустрач. Лёгка, як пень, Кацярына садзіцца поруч.

— Вам не холадна? Дзед кажушок і валёнкі прыслаў. Трэба берагчыся, — у голасе яе пяшчотная просьба.

— Яшчэ які тыдзень, і ўжо зусім здаровы будзеце. Мы вас такім дзядзькам апанем, што не тое каб немцы, а і самі сябе не спазнаеце.

Цяпер яна ўжо не тоіць, што кілометрах у дзесяці ад іх вёскі знаходзіцца ў лесе партызанскі атрад. Пра сябе ўмоўчвае, але маёр здагадаецца, што ў тыя дні, калі замест яе прыходзіць да яго бабка ці хто іншы з вяскоўцаў, яна ходзіць да партызан. Яна ў іх сувязная — гэта ясна, толькі гаварыць не хоча, каб ён часам не падумаў, што хваліцца.

Час ісці, але Кацярына марудзіць. Яму таксама хочацца, каб яшчэ хоць крыху затрымалася. Нарэшце, яна ўстае.

— Дык да заўтра... Заўтра вечарам вы зможаце ўжо ісці з дапамогай палкі. Яна не пашкодзіць у вашай новай ролі. Да вас прывядзе Косцік і правядзе да партызан. А там... — яна не дагаварвае.

Нейкі незразумелы радасны адчай напаўняе яму грудзі. Заўтра ён будзе ў сваіх! У сваіх! Сярод таварышоў! Заўтра ён зноў будзе салдатам і камандзірам!

— Чым адзякаваць вас? Чым — за ўсё тое, што

вы для мяне зрабілі? — не выпускаючы яе халодных худых рук і прыціскаючы іх да таго месца, адкуль вось-вось гатовы выскачыць сэрца, пытаецца ён.

— Нічым. Хутчэй разбівайце немца — вось і ўся падзяка.

* * *

Хутчэй разбівайце немца.

Нечая прадажная душа дасачыла, падслухала. На заўтра ў поўдзень, адлічваючы апошнія гадзіны свайго затчэння, маёр рантам пачуў сабачы брэх. Адрывісты, кароткі — усё бліжэй і бліжэй. Сэрца абарвалася. Няўжо?... А брэх ужо зусім побач. Вось яна, вострая морда нямецкай аўчаркі — ён ужо бачыць яе. І тут-жа чуе:

— Акружыць! Узяць жыўцом!

— Не, не акружыце! Жывым не возьмеце! Раней самі тут ляжаце!..

Чырвоныя рукі эсэсаўца скубунь салому, а зубы звяра гатовы ўпіцца ў цела. Ён хапае аўчарку за горла, і сціснуты смяротнай хваткай сабака ледзь чутна хрыпне. Раздаецца кароткі стрэл — і чырвоныя лапы эсэсаўца знікаюць у дыме... Стогі, лямант, каманда — усё тоне ў трэску рэзкіх, дакладна разлічаных стрэлаў... Яшчэ адзін... Яшчэ...

Шэсць стрэлаў адзін за адным дасягаюць мэты. Шэсць тупаў — гэта ўжо перамога.

— Усёроўна, гады, не возьмеце жывым!

Застаўся апошні патрон. Гэта — сабе.

Ноччу, калі маладзёк пакрыўся хмаркай, з лесу нячутна вышлі трое: наперадзе жанчына, следам — мужчыны.

.. Каля капы чалавек раскінуў рукі і, нібы пасля цяжкой працы, адпачывае, углядаецца ў зорнае неба.

Пад пагрозай смерці насельніцтву забаронена хаваць маёра.

Партызаны аспярожна паднялі яго і зніклі ў лесе.

* * *

Спяваюць над курганам птушкі. Да самай зімы, аж покуль і снег не ляжа, цвітуць бясмёртнікі, пасаджаныя кланатлівымі дзявочымі рукамі. Ні адзін чалавек не пройдзе, каб не спыніцца каля кургана.

«Могила неізнанага майора. Погіб в 1941 году», — каратка расказвае надпіс на помніку. А лясныя галасы бясконца паўтараюць неўміручую быліну аб гераічным жыцці, якое сама нават смерць не здолела перамагчы.

Кадр з кінофільма «Падзенне Берліна».

ПАДЗЕННЕ БЕРЛІНА

У КІНОТЭАТРАХ краіны дэманструецца каляровы мастацкі фільм «Падзенне Берліна» *) Гэты фільм выклікае ў кожнага глядача выключнае ўражанне і велізарную радасць за новы поспех савецкай кінематаграфіі.

Аўтары сцэнарыя — П. Паўленка і М. Чыаурэлі — здолелі праўдзіва раскрыць веліч сталінскай стратэгіі ў Вялікай Айчыннай вайне, паказаць вобраз вялікага Сталіна, патрыятызм і працу савецкіх людзей, вялікую дружбу народаў СССР.

Дзеянне пачынаецца незадоўга да Вялікай Айчыннай вайны і завяршаецца поўнай перамогай савецкага народа над гітлераўскай Германіяй.

...Сонечны летні дзень 1941 года. На экране — шырокія прасторы квітнеючых палёў, мірная праца, радасць жыцця. Савецкія дзеці спяваюць песню «Аб шчасці, аб вясне ў нашай сонечнай краіне».

Галоўныя героі фільма — сталевар-стаханавец Аляксей Іваноў (артыст Б. Андрэеў), яго сяброўка, настаўніца Наташа Румянцава (артыстка М. Кавалёва) — сапраўды савецкія энтузіясты, якія твораць вялікія справы, уласцівыя толькі людзям краіны сацыялізма, вырашчаным і выхаваным партыяй Леніна — Сталіна.

З задушэўнай шчырасцю гаворыць маці (артыстка С. Геацынтава) аб сваім сыне Аляксею: «Дзяржаўнага нараджэння чалавек. Дваццаць пятага кастрычніка па старому стылю 1917 года нарадзіўся». Гэтая матчына

характарыстыка палкам адносіцца да мільёнаў такіх простых людзей, як Аляксей Іваноў, якія раслі і мужнелі разам са сваёй краінай.

Наватар Аляксей Іваноў удастоен вялікай чэсці — яго выклікаюць у Маскву да І. В. Сталіна.

Пышна цвіце сад. У яго зялёным лісці спяваюць птушкі. Сталін (артыст М. Гелавані) любоўна акучвае пасаджанае ім маладое дрэўца. Сюды прыходзіць рабочы Аляксей Іваноў. Проста, па-бацькоўску, запрашае таварыш Сталін госця паабедваць разам з ім, кіраўнікам партыі і ўрада. У Іванова знікае былая нясмеласць. Як з родным бацькам, дзеліцца ён са Сталіным сваімі вытворчымі поспехамі і думкамі аб далейшых планах. Крануты ўвагай і клопатамі правадыра, нават расказвае яму аб няўдачах свайго кахання, але, спашаніўшыся, заўважае:

— Вось ужо прабачце мяне. Можна, я што-небудзь не так сказаў?

— Ды не, нічога. Мы людзі свае, мы ўсё адзін другому можам сказаць, — цёпла адказвае Сталін.

Колькі задушэўнага і мудрага выказана ў гэтых словах. У іх адчуваецца, што правадыр і народ — адзінае цэлае.

Вярнуўшыся з Масквы дамоў, Іваноў разам з каханай дзяўчынай Наташай гуляе па стэпе, які залаціцца даспелым калосам. Іх радасныя твары апраменьены сонцам. Яны гавораць аб шчасці кахання. Раптам чуецца гул варожых самалётаў, выбухі бомб. Гарэдскі пасёлак — у палымі. На полі імчацца калоны

фашистських матацккістаў... Гітлераўская, Германія вераломна напала на нашу Радзіму.

Сталін у Маскве, у сэрцы нашай Радзімы, кіруе ваеннымі аперацыямі, з уласцівай яму геніяльнасцю і спакоем рыхтуе разгром нямецка-фашысцкай арміі.

У гэты-ж час у Германіі шаленствуе Гітлер (ролю выконвае арт. Б. Савельеў). «Панове, Масква ля ног Германіі». Садыст і кровешніца любуецца шэсцем гвалтоўна вывезеных у Германію людзей, сярод якіх — Наташа Румянцава. Воля савецкай патрыёткі не зломлена, яна голасна выказвае сваю нянавісць да ворагаў. Фюрэр пытае ў генерала, ці ўвайшлі ўжо нямецкія войскі ў Маскву.

Але замест адказу даносіцца па радыё спакойны і ўпэўнены голас:

— За поўны разгром нямецкіх захопнікаў! Смерць нямецкім акупантам! Няхай жыве наша слаўная Радзіма, яе свабода і незалежнасць! Пад сцягам Леніна — уперад да перамогі!

Гітлер шалее: «Што такое? Яго голас». І Герынг адказвае: «Гэта Сталін, мой фюрэр. Там, здаецца, парад на Чырвонай плошчы».

Раз'юшаны Гітлер пасылае на Маскву тысячы самалётаў.

З высокім майстэрствам паказваецца ў фільме паветраны бой, у выніку якога ні адзін фашысцкі спярвятнік не трапіў у Маскву.

Перад глядачом праходзіць карціна фіналу маскоўскай бітвы, якая сведчыць аб бясплённым краху гітлераўскіх планаў маланкавай вайны.

Асабліва ярка паказана бітва за Сталінград, у радах абаронцаў якога глядач бачыць Аляксея Іванова. За баявыя справы камандуючы 62-й арміяй В. Чуйкоў (артыст Б. Ценін) узнагароджвае былога сталевара ордэнам Чырвонага Сцяга.

Нельга без хвалявання глядзець, калі Аляксей Іванов, праследуючы ворага, уступае на тэрыторыю свайго завода, ператворанага ў руіны нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Моцны, мужны малады чалавек, які не ведае страху ў баі, падае, плачучы: страчана маці,

няма Наташы. Верныя баявыя сябры Іванова — украінец Косця Зайчанка (артыст Ю. Цімашэнка), узбек Юсупаў (артыст А. Уразаліеў), стрымліваючы ярасць, заяўляюць палоннаму нямецкаму афіцэру, што яны прыдуць у Берлін і там за ўсё разлічацца.

Сталінскія сокалы дапаўняюць дэялаг савецкіх байцоў з нямецкім афіцэрам. Палонны немец вымушана глядзіць уверх... «Ведаеш, куды яны ляцяць? На твой Берлін! Мы людзі не пратныя: што вы нам, то і мы вам». Гэтыя словы і зараз гучаць, як голас усяго савецкага народа ў аднас цяперашніх падпальшчыкаў вайны, напамінаючы ім аб уроках нядаўняга мінулага.

Пераканаўча і наглядна аперыруючы фактамі, фільм выкрывае падвойную ігру англійскіх дыпламатаў.

З вялікім напружаннем глядзіцца карціна бітвы на падступах да звырынага логавы — Берліна і на яго вуліцах. Сярод штурмуючых рэйхстаг мы бачым знаёмых нам Іванова, Юсупава і Егорава, на долю якіх выпала ажыццявіць гістарычную місію — узяць сцяг перамогі над рэйхстагам.

Фінал карціны — сустрэча Сталіна на аэрадроме ў Берліне. Пераможцы-ваіны і прадстаўнікі вызваленых народаў вітаюць на ўсіх мовах правадыра, вялікага палкаводца ўсіх часоў, які прынёс ім мір, перамогу і свабоду. У натоўпе — Наташа. Вызваленая з рабства, яна сустракаецца з Аляксеем. Усхваляваная Наташа пытае ў Сталіна:

— Можна мне вас пацалаваць, таварыш Сталін? За ўсё, што вы зрабілі для нашага народа, для нас.

Яна падыходзіць да Сталіна і, як дачка, цалуе яго.

З экрана гучаць словы таварыша Сталіна, звернутыя да ўсяго свету:

— Цяпер гісторыя адкрывае перад народамі, якія любяць свабоду, шырокі шлях. Кожны народ павінен змагацца за мір ва ўсім свеце...

В. ГЕНІНА.

НАВУКА І РЭЛІГІЯ АБ ПАХОДЖАННІ ЧАЛАВЕКА

Як, калі і дзе паявіўся першы чалавек на зямлі? Як жылі першыя людзі на зямлі? Вось пытанні, якія даўно цікавілі розум чалавека. Не ўмеючы растлумачыць гэтую таямніцу, людзі выдумлялі розныя казкі, у якіх па-рознаму тлумачылі паяўленне першых людзей. Егіпцяне расказвалі, што бацька багоў Хнуму зрабіў людзей з гліны на сваім ганчарным станку. Індусы лічылі, што першых людзей стварыў бог Брама з розных частак свайго цела: з рота ён стварыў духоўных асоб — брамінаў, з рукі — воінаў, з нагі — купцоў, а з ступні — рабоў. Такім чынам рэлігія адразу раздзяліла людзей на класы і вучыла, што духавенства павінна маліцца, воіны — ваяваць, купцы і рамеснікі — гандляваць, а народ — працаваць і цяжкім зносіць пакуты. Яўрэйская біблія і хрысціянская царква вучаць, што першага чалавека — мужчыну Адама — бог выліпіў з гліны, а жанчыну — жонку яго Еву — стварыў з рабра Адама, якое выняў у яго ў часе сну.

У палове мінулага стагоддзя ўдалося сабраць цэлы рад доказаў, што чалавек паявіўся на зямлі не адразу, што не бог яго стварыў. Жыццё на зямлі зарадзілася

многа мільёнаў год назад. Спачатку паявіліся вельмі простыя арганізмы. Тыя з іх, якія добра прыстасаваліся да навакольных умоў, выжывалі, размнажаліся, а непрыстасаваныя выміралі.

Сама зямля і клімат паступова змяняліся, а разам з імі змянялася і ўсё жывое, утвараліся арганізмы больш складанай будовы.

Прайшлі мільёны год, пакуль у старажытных морях паявіліся жывёлы накіштат нашых рыб. Ад іх пайшлі істоты, якія нагадваюць лягушак, жаб, а ад гэтых — такія, як нашы яшчаркі, кракадзілы, змеі, ад іх пайшлі ітупкі і сысуны, да якіх належыць чалавек.

Чалавек паходзіць ад ніжэйшых жывёлін. Некаторыя органы чалавека, зусім бескарысныя, з'яўляюцца толькі рэшткамі органаў яго аддаленых продкаў.

Усе ведаюць хваробу апендыцыт (запаленне червепадобнага парастка сляпой кішкі). Гэты парастак непатрэбны чалавеку, і ўрачы выразаюць яго. Чаму-ж ён існуе ў чалавека? Аказваецца, у ніжэйшых жывёлін сляная кішка і яе парастак дапамагаюць засвойваць яду. У многіх травяядных (конь, карова) черве-

падобны парастак вельмі вялікі. Такім ён быў і ў продкаў чалавека і захаваўся, як перажытак старога.

Якая-ж з жывёлін найбліжэй стайць да чалавека? Ужо ў старадаўнія часы людзі звярнулі ўвагу на вялікае падабенства чалавека да малпы. Асабліва падобны да чалавека чатыры пароды малпаў, якія жывуць у наш час,—гібон, аранг, гарыла і шымпанзе. Іх нават называюць чалавекападобнымі малпамі. Да пачатку мінулага стагоддзя многія цвёрда верылі, што чалавекападобныя малпы—гэта дзікія лясныя людзі. Усе чалавекападобныя малпы сапраўды маюць вялікае падабенства да чалавека. У іх няма хваста. На пальцах пярэдніх і задніх канечнасцей, як і ў чалавека, ёсць ногці. Хоць яны перасоўваюцца на чапярэньках, але могуць хадзіць і на адных задніх канечнасцях. Падобна чалавеку яны маюць 32 зубы. Цяжарнасць у самак працягваецца 9 месяцаў. Малпы вельмі клапоцяцца аб сваіх дзіцянятах. Вялікі вучоны Дарвін расказваў, што калі маленькая малпа застаецца сіратой, іншыя дарослыя малпы, самцы і самкі, заўсёды аб ёй клапацяцца і берагуць. Малпы хварэюць тымі-ж хваробамі, што і чалавек. Яны лёгка захворваюць на туберкулёз (сухоты), у іх павышаецца тэмпература, з'яўляецца кашаль, выдзяляецца макрата. Словам, хвароба ў іх працякае зусім, як у чалавека.

Малпы вельмі цікавыя і кемлівыя, хутка пераймаюць звычкі людзей, лёгка навучаюцца піць з кубка, есці з дапамогаю лыжкі, відэльца, нажа. Ахвотна карыстаюцца палкамі, каб выкапваць з зямлі ядомыя каранні і іншыя прадметы. У малпаў добрая памяць. Яны могуць радавацца, смяяцца, яны гаруюць і плачуць.

Калісьці, вельмі даўно, больш мільёна год назад, жылі чалавекападобныя малпы, аб якіх даведзены па шкелетах, выкапаных з зямлі. Вось ад гэтых старажытнейшых малпаў па адной лініі паходзяць людзі, па другой—чалавекападобныя малпы, што жывуць у наш час.

Могучь спытаць: чаму ні адна з сучасных малпаў не перараджаецца ў чалавека? Справа ў тым, што ў шымпанзе, аранга, гарылы так пабудавана цела, што ператварэнне іх у чалавека стала немагчымым. Навука паказала вялікае падабенства чалавека да жывёлы і даказала паходжанне яго ад жывёлін. Але трэба было яшчэ растлумачыць, якім чынам чалавек адзяліўся і ўзвысіўся над усёй астатняй жывёлай. Гэтае пытанне вырашыў вялікі вучоны Энгельс. Ён паказаў, што ператварэнне малпы ў чалавека адбылося дзякуючы працы. Даўно, даўно, шмат мільёнаў год назад, калі клімат быў цёплы, зямля была пакрыта старажытнымі лясамі, у якіх жыла асобая парода чалавекападобных малпаў. Стады гэтых малпаў вандравалі па лесе, лазілі па дрэвах, будавалі сабе на дрэвах гнёзды, зрывалі плады, выкапвалі ядомыя каранні з зямлі. Для ўсяго гэтага яны карысталіся рукамі; рукі іх добра развіваліся. Клімат мяняўся, наступіла пахаладанне, ласы парадзелі. Малпам усё часцей і часцей прыходзілася спускацца з дрэў на зямлю, выходзіць у пошуках яды на адкрытыя месцы. Ім прыходзілася апірацца на заднія канечнасці, каб бачыць далёка ўперадзе, даставаць плады, якія высока віселі. Такім чынам яны нарэшце пачалі хадзіць на двух нагах, без дапамогі рук. Рука стала свабоднай. Гэта быў першы крок да пераходу ад малпы да чалавека. Цяпер малпы для збівання пладоў з дрэва, для абароны ад ворагаў маглі лёгка карыстацца каменнем і палкамі, якія трапляліся ім пад руку. Яны заўважылі, што вострыя

палкі і камяні лепш прыдатны для адкапвання каранняў, а цяжкімі добра разбіваць арэхі, абараняцца ад ворагаў. Малпы спачатку выбіралі найбольш зручныя прылады, а пазней пачалі абабіваць каменні, завастраць палкі. Так навучыліся яны з дапамогай працы вырабляць прылады. З таго часу, калі наш продка пачаў вырабляць самыя нямудрыя, простыя прылады, ён перастаў быць жывёлай. Навучыўшыся вырабляць самыя простыя прылады, першы чалавек пачаў забіваць жывёлу, лавіць рыбу, перайшоў да харчавання не толькі раслінамі, але і мясам. Дзякуючы мяснотнай ежы пачаў больш развівацца мозг.

Малпы—нашны продкі—жылі стадамі. Гэта палятчала ім здабыванне яды, дапамагала абараняцца ад страшных звяроў, выклікала неабходнасць штосьці сказаць адзін другому. Дзякуючы мяснотнай ежы развіваўся не толькі мозг, але і іншыя органы, напрыклад горла, і людзі навучыліся гаварыць. Паліванне дазволіла людзям апранацца ў звярыныя скур.

Ужыванне і выраб прылад, уменне апранацца ў скур, нарэшце, адкрыццё агня—усё гэта дапамагло чалавеку жыць у розных кліматах, рассяліцца па ўсёй зямлі. Паступова паявіўся падзел працы. Адны палівалі, другія збіралі расліны, трэція ахоўвалі стойбішчы. Такім чынам пад уздзеяннем працы адбылося ачалавечанне малпы. Вось чаму Энгельс з поўным правам гаварыў: «Праца стварыла чалавека».

За апошні час вучоным удалося знайсці ў зямлі цэлы рад шкелетаў продкаў сучасных людзей. Гэтыя знаходкі называюцца выкапнямі і паказваюць шлях, які прайшоў чалавек у сваім развіцці. Выкапні гавораць аб тым, што першыя людзі былі значна больш падобны на малпу, чым на чалавека.

Вывучэнне гісторыі зямлі паказвае, што ўзрост чалавецтва налічвае каля мільёна год. Сучасны чалавек паявіўся прыблізна 50.000 год назад.

Навука даказала нам, што нічога бажэственнага ў паходжанні чалавека няма.

Вывучаючы гісторыю навукі аб паходжанні чалавека, мы бачым, што вакол яе заўсёды кіпела ідэалагічная барацьба. Навука аб паходжанні чалавека ішла праз вогнішчы і трупы.

Рэлігія заўсёды з'яўлялася органам буржуазнай рэакцыі, абаронай эксплуатацыі і адурманьвання народных мас, падтрымліваючы закарэнеласць і забабоны ў пытанні аб паходжанні чалавека.

У народным дэмакратычным рэвалюцыйным руху царква бачыла свайго злейшага ворага і таму заўсёды ўступала ў саюз з усялякімі рэакцыйнымі сіламі, мэтай якіх з'яўлялася барацьба супроць дэмакратыі і сацыялізма. Вось чаму рэлігія падтрымлівала і падтрымлівае фашызм.

Але сапраўдная навука не пакідае месца для невучкіх уяўленняў аб паходжанні чалавека. Яна паказвае, што сапраўдным творцай чалавека была праца, якая прывядзе да камунізма—залатога века чалавецтва. За гэта змагаюцца народы СССР і ўсе перадавыя людзі сучаснасці.

Яўгенія СТАНКЕВІЧ,

кандыдат медыцынскіх навук. Сапраўдны член Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў БССР.

Як навучыцца вышываць на швейнай машыне

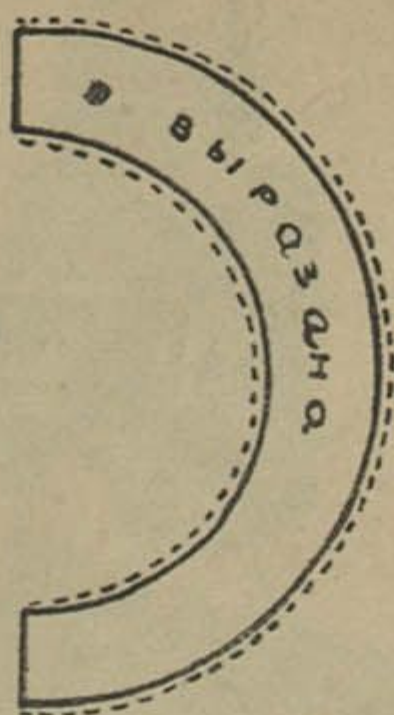
Вышываць можна пры дапамозе нажной, толькі цэнтральна-шпульнай машыны.

Пяльцы трэба мець круглыя, матэрыю для вышыўкі нацягваць туга, і рабіць гэта трэба так: пакласці на стол вялікі круг пяльцаў, на яго пакласці матэрыю рысункам уверх, затым укладзі меншы круг (пры ручной вышыўцы гэта робіцца наадварот, гэта значыць вялікі круг пяльцаў накладваецца на маленькі).

Цяпер трэба прыгатаваць машыну да вышыўкі. Для гэтага трэба зняць лапку, затым выняць грабёнку, якая падае матэрыю з-пад лапкі. Выняць яе так: адварнуць правую пласцінку, якая знаходзіцца пад лапкой, і вывернуць два вінцікі, якія прытрымліваюць грабёнку, зняць грабёнку, а знятую пласцінку паставіць назад на сваё месца. Такім чынам, да вышыўкі ўсё гатова.

Вышываць можна ніткамі любой таўшчынні, але вышыўка выходзіць лепш, калі на шпульцы мець нітку № 80, а зверху паставіць муліне (ленінградскае) у адну нітку—каляровае ці белое, па жаданню або ў залежнасці ад рысунка.

Пяльцы з нацягнутай матэрыяй падвядзіце пад іголку, адпусціце рычажок лапкі: інакш ніткі не будуць зацягвацца, і атрымаюцца петлі.

Апусціце іголку ў рысунак, дастаньце ніжнюю нітку і вазьміце або два канцы ніткі ў левую руку.

Для вышыўкі стылем рышэль для пачатку возьмем, прыкладна, такі зусім просты рысунак (гл. рысунак).

Перш за ўсё прапашыце кругом па лініі рысунка, потым нажніцамі выражце сярэдзіну.

Цяпер іголкай машыны рабіце брыды, гэта значыць ніці, якія звязваюць вышыўку па выразу. Для гэтага іголку апусціце два разы ў край (каб матэрыя не высыпалася) і пераводзьце іголку з верхняй і ніжняй ніткамі да другога краю, і так да таго часу, пакуль не звяжаце брыдамі выразы данага рысунка.

Як толькі брыды гатовы, абмётвайце выразаныя края рысунка. Робіцца гэта так: левай рукой трымайце пяльцы, накіроўвайце матэрыю пад іголку, правай рукой прытармажвайце верхняе кола, каб яно ішло павольней, і падавайце іголку ўдоўж краю рысунка.

У той-жа час працуйце нагамі на машынай педалі (праножцы). Каб рука не стамлялася, правы локць апусціце на стол машыны і прытрымлівайце кола толькі пальцамі.

Пазней, калі навучыцеся добра накіроўваць іголку ў рысунак, будзеце прыводзіць у рух машыну і рэгуляваць яе ход у адпаведнасці з патрэбай толькі нагамі, а рукі будуць вольныя. Тады работа пойдзе вельмі хутка.

На машыне можна выконваць любыя рыскі. Машынным вышыўкі вельмі тонкія і зграбныя.

Парады кансультанта-касметолога

Як даглядаць за валасамі

У доглядзе за валасамі трэба памятаць асноўнае: галаву неабходна рэгулярна мыць, каб валасы ачышчаліся ад пылу і скурнага тлушчу. Нельга забываць і пра грэбні, іх трэба прамываць не радзей аднаго разу ў тыдзень.

Гаварыць аб нейкіх агульных для ўсіх жанчын правілах догляду за валасамі немагчыма, бо калі ў адных скура галавы бывае празмерна сухой, то ў другіх, наадварот,—празмерна тлустай. У кожным выпадку сачыць за валасамі трэба па-рознаму. У гэтай гутарцы мы раскажам, як даглядаць за валасамі пры нармальнай скуры.

Мыць галаву трэба гарачай вадой (40—42 градусы) раз у тыдзень лазневым або туалетным мылам. Гарачая вада добра ачышчае скуру і паляпшае кровазварот. Яна павінна быць мяккай, таму вельмі рэкамендуецца ўжываць гатаваную, дажджавую або талую ваду. Жорсткую ваду, якой звычайна бывае калодзежная вада, вельмі лёгка змякчыць, дадаўшы ў яе на літр палавіну чайнай лыжкі піццывой соды або лыжку бору.

Як мыць галаву?

Перш за ўсё трэба старанна змачыць валасы чыстай гарачай вадой, а затым прамываць мыльнай пенай, якую ўзбіць у тазе з невялікай колькасцю гарачай вады. Намываць галаву не менш двух-трох раз і кожны раз добра змываць мыльную пену гарачай чыстай вадой. Асабліва старанна трэба прамываць галаву ў апошні раз, потым працерці валасы і расчэсаць іх. Заплятаць мокрыя валасы ў косы, звязваць іх касынкай або ручніком не трэба. Найлепш сохнуць валасы распушчаныя.

Дарэмна многія жанчыны думаюць, што прычоска не ўплывае на рост валасоў. Мноства шнілек і заколак, ту-

га зацягнутыя або закручаныя валасы парушаюць нармальнае жыццё скурны галавы і валасоў і садзейнічаюць іх выпаданню. Нядобра таксама ўзбіваць валасы: яны вельмі блытаюцца і могуць лёгка рвацца пры расчосванні.

Расчосваць зблытаныя валасы трэба асцярожна, раздзяліўшы іх на пасмы і пачынаючы ад канцоў і толькі па меры расчосвання падыходзячы грэбнем уверх.

Вельмі псуе валасы гарачая завіўка. Самае бяшкоднае—закручваць нана пасмы злёгка вільготных валос на мяккія шматочки або паперкі. Бігудзі вельмі ірвуць валасы.

Для росту і ўмацавання валасоў вельмі рэкамендуецца наступны рацэпт, які ўжываюць перад мыццём галавы.

Нацерці сырую цыбулю на тарцы. Узяць сталовую лыжку гэтай кашыцы, змяшаць з адной чайнай лыжкай касторавага масла і чайнай лыжкай гарэлки. Гэтую масу ўцерці ў скуру галавы па праборах. Загарнуць галаву наперай або газетай, складзенай у выглядзе касынкі вуглом, потым абкруціць ручніком. Праз дзве гадзіны зняць ручнік, паперу і вымыць галаву.

Вельмі рэкамендуецца таксама за два-тры дні да мыцця ўцерці ў скуру галавы сок сырой цыбуліны. Сок цыбулі вельмі карысны, ён садзейнічае росту валасоў. Для гэтага разразаюць цыбуліну і націраюць ёю скуру галавы па праборах.

Аб тым, як даглядаць за валасамі пры тлустай скуры і як змагацца з перхашцю і зудам, раскажам у наступнай нашай гутарцы.

М. ФЕДАРОУСКАЯ,

кансультант-касметалаг.

Рэдакцыйная калегія: А. П. УС (адказны рэдактар), А. І. ФЕДАСЮК, А. Н. ЗАХАРАВА, В. І. ФІЛІПАВА, К. А. АБУШЭНКА, Г. Л. ДАЗОРЦАВА.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларусском языке. Издание ЦК КП(б)Б.

Адрес редакции: Минск, вул. Пушкіна 55, пакой 23.
АТ 01827. Тираж 10.000. Подписана да друку 27/II-50 г.

Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4.
Заказ № 84.

Выдавецтва ЦК КП(б)Б.

Мінск, друкарня імя Сталіна, вул. Пушкіна 55.

Моды

1. Плацце з крэп-сатэну з поўдоўгім рукавом, падкроеным разам з ліфам і спінкай і злёгку расклёшанай спадніцай. На плячах і ўнізе на рукавах застрочаны складкі. Каўнерык, які канчаецца бантам, устрочаны з крэп-сатэну на бліскучы бок. Перад плацця аздоблены ўстрочанымі бліскучымі палоскамі.

2. Дзіцячае паліто, аздобленае вышыўкай.

3. Плацце з фэй-дэшыну. Ліф адразны, прылеглай формы, з засцежкай у цэнтры пераду. Спадніца сабрана па таліі. Каўнерык і манжэты з белага лёгкага шоўку.

4. Блазка з крэп-жаржэту. Да адкладнога каўнерыка і манжэт прышываецца валан, аздоблены машынай вышыўкай пад гіпюр.

5. Плацце з шарсцянай тканіны. Бакі плацця па таліі сабраны на гумку; у падоўжаную пярэдняю частку ліфа ўстрочаны пояс, які завязваецца ззаду. На ліфе, ад плечавой какеткі, выкраенай разам з верхняй часткай рукава, настрочаны буфы. Пярэдняя частка спадніцы сабрана ўверсе. Перад ліфа, гарлавіна, рукавы і рэльефы спінкі аздоблены каляровым кантам і лёгкай вышыўкай.

6. Касцюм з шарсцянай тканіны. Жакет—аднабортны.

7. Двухбортнае паліто з засцежкай на два гузікі. Полачкі ад таліі з унутраным рэльефам, у які ўточваецца пояс. Кішэні—праразныя, у рамку, зашпільваюцца на гузік. На спінце—сустрэчная шырока адстрочаная складка і вытачкі.

МІНІСТЭРСТВА ХАРЧОВАЙ
ПРАМЫСЛОВАСЦІ СССР
Галоўпарфумер

**Купляйце адэкслон
КУРОРТНЫ**

Міністэртва харчовай прамысловасці СССР
Галоўпарфумер

**ВАДКІ КРЭМ
"ЭТАРА"**

ПРЫМЯНЯЕЦА ДЛЯ ЗМЯКЧЭННЯ СУХОЙ СКУРЫ

МІНІСТЭРСТВА ХАРЧОВАЙ ПРАМЫСЛОВАСЦІ СССР

ЯК СРОДАК
АД ВЯШУШАК

Купляйце крэмы

**"МЕТАМАРФОЗА",
"КРАСАПА"
і "ЧЫСТАЦЕЛ"**

МІНІСТЭРСТВА ХАРЧОВАЙ ПРАМЫСЛОВАСЦІ СССР
Галоўпарфумер

Маки

ДУХІ і
АДЭКАЛОН

ВІСНАВАЯ
ПІЯТЭКА
СЛАДКА

Цена 1 руб. 50 коп.

Выпущена 22. 11. 45.

